

**ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ**

**ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ
ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ**

2020

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	1
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: Τα βασικά στοιχεία της κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου	4
ΤΜΗΜΑ Ι – Οι φορείς της κωδικοποίησης και της αναμόρφωσης του δικαίου.....	4
ΤΜΗΜΑ ΙΙ – Ορισμοί.....	7
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η διαδικασία της κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου	12
ΤΜΗΜΑ Ι – Ο σχεδιασμός.....	12
ΤΜΗΜΑ ΙΙ – Η υλοποίηση	13
Κεφάλαιο Α’ – Οι εναλλακτικές δυνατότητες υλοποίησης.....	13
Κεφάλαιο Β’ – Οι προπαρασκευαστικές εργασίες.....	14
ΤΜΗΜΑ ΙΙΙ – Η αποτίμηση	14
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: Οι μορφές της κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου	16
ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ: Η μεθοδολογία της κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου	19
ΤΜΗΜΑ Ι – Η αρχή της ενότητας.....	19
ΤΜΗΜΑ ΙΙ – Εργασίες και τεκμηρίωση	19
Κεφάλαιο Α’ – Σειρά των εργασιών	19
Κεφάλαιο Β’ – Παρακολούθηση και τεκμηρίωση	21
Κεφάλαιο Γ’ – Πίνακας αντιστοιχίας διατάξεων [Παράρτημα].....	25
Κεφάλαιο Δ’ – Τα όρια επέμβασης του συντάκτη	26
Κεφάλαιο Ε’ – Ενωσιακό και διεθνές δίκαιο	26
ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ: Η τεχνική της κωδικοποίησης	29
ΤΜΗΜΑ Ι – Διάρθρωση και περιεχόμενο.....	29
ΤΜΗΜΑ ΙΙ – Τίτλοι	33
ΤΜΗΜΑ ΙΙΙ – Συστηματική διαίρεση.....	33
ΤΜΗΜΑ ΙV – Αρίθμηση των υποδιαίρεσεων.....	34
ΤΜΗΜΑ V – Υποδιαίρεση των άρθρων.....	34
ΤΜΗΜΑ VI – Δομή των άρθρων	37
ΤΜΗΜΑ VIII – Διατύπωση	38
ΤΜΗΜΑ IX – Γραμματική ενότητα και γλώσσα	38
ΤΜΗΜΑ X – Ορολογία.....	39
ΤΜΗΜΑ XI – Ξένοι όροι	39

ΤΜΗΜΑ ΧΙΙ – Χρήση κεφαλαίων και μικρών γραμμάτων	40
ΤΜΗΜΑ ΧΙΙΙ – Παραπομπές	40
Κεφάλαιο Α΄ – Παραπομπές σε άλλα νομοθετήματα	41
Κεφάλαιο Β΄ – Παραπομπές σε άλλα άρθρα ή υποδιαίρεση άρθρων του κώδικα.....	43
ΤΜΗΜΑ ΧΙΥ – Συντομογραφίες.....	44
ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ: Ο συντονισμός της κωδικοποίησης και η αναμόρφωση υφιστάμενων κωδίκων	46
ΤΜΗΜΑ Ι – Ο συντονισμός της κωδικοποίησης.....	46
ΤΜΗΜΑ ΙΙ – Η αναμόρφωση υφιστάμενων κωδίκων	46

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η κωδικοποίηση και η αναμόρφωση του δικαίου αποτελούν πρακτικές καλής νομοθέτησης που συντείνουν στην πραγμάτωση της αρχής της ασφάλειας του δικαίου, ως ειδικότερης έκφρασης της αρχής του κράτους δικαίου¹, καθώς και στην απλούστευση της καθημερινότητας των πολιτών και των επιχειρήσεων. Η κωδικοποίηση της νομοθεσίας έχει ως αναφορά το άρθρο 76 παρ. 6 και 7 του Συντάγματος.

Στα έργα κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου θεμελιώδη θεσμικό ρόλο έχει η Κεντρική Επιτροπή Κωδικοποίησης (Κ.Ε.Κ). Η Κ.Ε.Κ. δημιουργήθηκε το 2003, ως επιτροπή υπαγόμενη στη Γενική Γραμματεία του Υπουργικού Συμβουλίου. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ν. 3133/2003 (Α' 85), ο οποίος αποτέλεσε τον ιδρυτικό της νόμο, σκοπός της Κ.Ε.Κ. ήταν η συστηματοποίηση και γενίκευση του έργου της κωδικοποίησης της νομοθεσίας σε δύο στάδια: στο στάδιο της πρότασης των κωδίκων τυπικών νόμων και των κωδίκων κανονιστικών πράξεων που έπρεπε να καθοριστούν με νόμο και στο στάδιο της ευθύνης κατάρτισης των κωδίκων αυτών. Έτσι, η Κ.Ε.Κ. αναδείχθηκε ήδη από τότε σε κεντρικό, συντονιστικό και εποπτικό όργανο της κωδικοποίησης, ενώ παράλληλα ασκούσε και αρμοδιότητες επιτροπής κωδικοποίησης. Την οργάνωση και λειτουργία της Κ.Ε.Κ. ρύθμισαν στη συνέχεια μεταγενέστεροι νόμοι και ιδίως οι ν. 3226/2004 (Α' 24), 3448/2006 (Α' 57), 4048/2012 (Α' 34) και 4606/2019 (Α' 57).

Οι παραπάνω προσπάθειες εμπλουτίστηκαν και συστηματοποιήθηκαν συνολικά με τον νόμο για το επιτελικό κράτος (ν.4622/2019, Α' 133), βάσει του οποίου κωδικοποίηση και αναμόρφωση², ως μείζονα ζητήματα, αναδείχθηκαν και εντάχθηκαν στην αρμοδιότητα της Προεδρίας της Κυβέρνησης και ειδικότερα στην Κ.Ε.Κ.³, η οποία εντάσσεται οργανωτικά στη Γενική Γραμματεία Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων (εφεξής Γ.Γ.Ν.Κ.Θ.)⁴ και διαθέτει γενικό τεκμήριο των σχετικών αρμοδιοτήτων⁵.

Σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 66 του ν. 4622/2019, η Κ.Ε.Κ. συντάσσει εγχειρίδιο που περιέχει τη μεθοδολογία κωδικοποίησης και τους νομοτεχνικούς κανόνες για τη σύνταξη των κωδίκων και την αναμόρφωση του δικαίου. Με βάση τη διάταξη αυτή συντάχθηκε το παρόν κείμενο (εφεξής: «Εγχειρίδιο»). Το Εγχειρίδιο περιλαμβάνει κυρίως ζητήματα μεθοδολογίας, τεκμηρίωσης, διαχείρισης και διατύπωσης της ύλης και γενικά συστηματοποίησης των διαδικασιών που αφορούν την κωδικοποίηση και αναμόρφωση του δικαίου. Επιδιώκει, με άλλα λόγια, να διασφαλίσει ότι κάθε εργασία κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου θα ακολουθεί εφεξής ενιαία μεθοδολογία και θα υπακούει σε

¹ Χαρακτηριστική είναι η αναφορά στο κεφάλαιο της αιτιολογικής έκθεσης του ν. 4622/2019, που αφορά την κωδικοποίηση και αναμόρφωση του δικαίου, στη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας και, ειδικότερα, στο ότι η έννοια του Κράτους Δικαίου επιτυγχάνεται με τη διαφύλαξη του κύρους του νόμου.

² Άρθρο 65, ν. 4622/2019.

³ Άρθρο 66, ν. 4622/2019.

⁴ Άρθρο 25, παρ. 5, ν. 4622/2019.

⁵ Άρθρο 66, παρ. 3, ν. 4622/2019.

ενιαίους κανόνες, έτσι ώστε να υπηρετεί αποτελεσματικά τους στόχους της απλοποίησης και της ασφάλειας δικαίου.

Το Εγχειρίδιο απευθύνεται προς όσους θα αναλάβουν να διεκπεραιώσουν εργασίες κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας κι αν εμπλακούν. Η τήρηση της μεθοδολογίας και των νομοτεχνικών κανόνων που περιλαμβάνει το Εγχειρίδιο αυτό καθίσταται αναγκαία για όλους τους κώδικες που συντάσσονται από οποιονδήποτε φορέα και σύμφωνα με οποιαδήποτε νόμιμη διαδικασία, δεδομένου ότι, εκτός από καθοδήγηση, περιλαμβάνει επίσης το θεωρητικό υπόβαθρο και αποτυπώνει τις πρακτικές βάσει των οποίων η Κ.Ε.Κ. θα προσεγγίσει τα έργα κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου. Ως εκ τούτου η τήρηση των κανόνων που περιλαμβάνονται στο Εγχειρίδιο συνιστά εκ των πραγμάτων προϋπόθεση για την επιτυχία της συνολικής προσπάθειας που αφορά την κωδικοποίηση και αναμόρφωση του δικαίου.

Για τις ανάγκες του παρόντος Εγχειριδίου, όπου αναφέρονται οι όροι «κωδικοποίηση» και «κωδικοποίηση και αναμόρφωση» νοείται η νομοθετική κωδικοποίηση, όπως αυτή ορίζεται παρακάτω.

Σε περίπτωση διοικητικής κωδικοποίησης, γίνεται ειδική αναφορά σε αυτήν.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Τα βασικά στοιχεία της κωδικοποίησης
και αναμόρφωσης του δικαίου

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: Τα βασικά στοιχεία της κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου

ΤΜΗΜΑ Ι – Οι φορείς της κωδικοποίησης και της αναμόρφωσης του δικαίου

Οι φορείς της κωδικοποίησης και της αναμόρφωσης του δικαίου ποικίλουν ανάλογα με τη διαδικασία που θα επιλεγεί κάθε φορά⁶. Εντούτοις, με εξαίρεση τους κώδικες του Υπουργείου Δικαιοσύνης, στα έργα κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου είναι επιβεβλημένη η συμμετοχή της Γ.Γ.Ν.Κ.Θ. και της Κ.Ε.Κ., η οποία εντάσσεται οργανωτικά στην πρώτη και φέρει βάσει της παρ. 3 του άρθρου 66 του ν. 4622/2019 γενικό τεκμήριο αρμοδιότητας. Εκτός από τη Γ.Γ.Ν.Κ.Θ. και την Κ.Ε.Κ., στη διαδικασία της κωδικοποίησης σημαντικό ρόλο έχουν και τα καθ' ύλην αρμόδια υπουργεία. Επίσης, ειδικότερο ρόλο επιφυλάσσει ο νόμος στο Υπουργείο που είναι αρμόδιο για την απλούστευση των διαδικασιών.

Ειδικότερα, οι φορείς της κωδικοποίησης και της αναμόρφωσης του δικαίου προβαίνουν στα εξής:

- α) Η **Γ.Γ.Ν.Κ.Θ.** είναι καταρχήν αρμόδια να συντονίζει κάθε δράση κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου⁷, και ειδικότερα:
- αα) εκκινεί τη διαδικασία κωδικοποίησης του δικαίου⁸,
 - αβ) εποπτεύει τα έργα διοικητικής κωδικοποίησης που υλοποιούνται από τα καθ' ύλην αρμόδια υπουργεία⁹,
 - αγ) με κοινή απόφαση που εκδίδουν ο Γενικός Γραμματέας Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων και ο Γενικός Γραμματέας που είναι αρμόδιος για την απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών, εξειδικεύονται όλα τα θέματα που αφορούν την κωδικοποίηση και αναμόρφωση του δικαίου¹⁰,
 - αδ) αναρτά στο Πρόγραμμα «ΔΙΑΥΓΕΙΑ» και διαβιβάζει στον Πρωθυπουργό, στα μέλη της Κυβέρνησης και στον Πρόεδρο της Βουλής την ετήσια Έκθεση που συντάσσει η Κ.Ε.Κ.¹¹,
 - αε) επεξεργάζεται το ετήσιο πρόγραμμα κωδικοποιήσεων της Κ.Ε.Κ, με σκοπό αυτό να ενταχθεί στο Ενοποιημένο Προσχέδιο Κυβερνητικού Έργου που ετοιμάζει η Προεδρία της Κυβέρνησης και να εγκριθεί από το Υπουργικό Συμβούλιο¹²,
 - αστ) σε περίπτωση ανάθεσης των προπαρασκευαστικών εργασιών κωδικοποίησης από τα καθ' ύλην αρμόδια υπουργεία σε τρίτους, παρακολουθεί, μέσω της Κ.Ε.Κ., την κατάρτιση των σχετικών προσχεδίων κωδίκων¹³,

⁶ Βλέπε παρακάτω υπό Μέρος Δεύτερο, Τμήμα ΙΙ, Κεφάλαιο Α΄.

⁷ Άρθρο 25, παρ. 2, περ. γ, ν. 4622/2019.

⁸ Άρθρο 67, παρ. 1, ν. 4622/2019.

⁹ Άρθρο 67, παρ. 2, εδάφιο τρίτο, ν. 4622/2019.

¹⁰ Άρθρο 67, παρ. 2, εδάφιο τέταρτο, ν. 4622/2019.

¹¹ Άρθρο 66, παρ. 8, ν. 4622/2019.

¹² Άρθρο 66, παρ. 7, ν. 4622/2019 και άρθρο 52 παρ. 4 ν. 4622/2019.

¹³ Άρθρο 66, παρ. 5, ν. 4622/2019.

- αζ) μπορεί να αναθέτει τις προπαρασκευαστικές εργασίες κωδικοποίησης σε τρίτους, ύστερα από απόφαση της Κ.Ε.Κ.¹⁴,
- αη) μπορεί να θέτει υπόψη της Κ.Ε.Κ., προς έλεγχο, σχέδια κωδίκων που έχουν καταρτισθεί από κατά περίπτωση ορισθείσες επιτροπές κωδικοποίησης¹⁵,
- αθ) γνωστοποιεί στην Κ.Ε.Κ. οποιαδήποτε υφιστάμενη διαδικασία κωδικοποίησης πραγματοποιείται, καθώς και σχέδια νόμων, υπουργικές τροπολογίες και κανονιστικές πράξεις που μπορεί να επηρεάσουν εκκρεμείς διαδικασίες κωδικοποίησης¹⁶.

β) Η Κ.Ε.Κ. είναι αρμόδια για:

- βα) την κατάρτιση κωδίκων και την εν γένει κωδικοποίηση (νομοθετική και διοικητική) της νομοθεσίας, διαθέτοντας γενικό τεκμήριο αρμοδιότητας για την κωδικοποίηση και αναμόρφωση του δικαίου¹⁷,
- ββ) την υλοποίηση έργων κωδικοποίησης που χρηματοδοτούνται από εθνικούς ή ευρωπαϊκούς πόρους¹⁸,
- βγ) την παρακολούθηση της κατάρτισης προσχεδίων κωδίκων,¹⁹
- βδ) τη λήψη απόφασης για την ανάθεση των προπαρασκευαστικών εργασιών κωδικοποίησης από τη Γ.Γ.Ν.Κ.Θ. σε τρίτους και τον καθορισμό τεχνικών προδιαγραφών²⁰,
- βε) τη σύνταξη Έκθεσης (εφεξής «Έκθεσης») που περιλαμβάνει αποτίμηση της προόδου των δράσεων κωδικοποίησης που έχει αναλάβει και περαιτέρω προτάσεις κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου, καθώς και προτάσεις βελτίωσης της λειτουργίας των δομών της καλής νομοθέτησης, μέσα στο πρώτο τρίμηνο κάθε ημερολογιακού έτους²¹,
- βστ) τη σύνταξη του ετήσιου προγράμματος κωδικοποίησης (νομοθετικής και διοικητικής)²²,
- βζ) τη διατύπωση γνώμης για:
 - i) την εκκίνηση της διαδικασίας κωδικοποίησης²³,
 - ii) τη σύσταση κατά περίπτωση επιτροπών κωδικοποίησης από τα καθ' ύλην αρμόδια υπουργεία, με εξαίρεση τις επιτροπές κωδικοποίησης του Υπουργείου Δικαιοσύνης²⁴,
 - iii) σχέδια κωδίκων που έχουν καταρτισθεί από κατά περίπτωση ορισθείσες επιτροπές κωδικοποίησης, ύστερα από αίτημα του Γ.Γ.Ν.Κ.Θ.²⁵,

¹⁴ Άρθρο 66, παρ. 5, ν. 4622/2019.

¹⁵ Άρθρο 67, παρ. 4, ν. 4622/2019.

¹⁶ Άρθρο 67, παρ. 3, σε συνδυασμό με το άρθρο 25, παρ. 3, περ. δ, ν. 4622/2019.

¹⁷ Άρθρο 66, παρ. 3, ν. 4622/2019.

¹⁸ Άρθρο 66, παρ. 6, ν. 4622/2019.

¹⁹ Άρθρο 66, παρ. 5, εδάφιο δεύτερο, ν. 4622/2019.

²⁰ Άρθρο 66, παρ. 5, εδάφιο δεύτερο, ν. 4622/2019.

²¹ Άρθρο 66, παρ. 8, ν. 4622/2019.

²² Άρθρο 66, παρ. 7, ν. 4622/2019.

²³ Άρθρο 67, παρ. 1, ν. 4622/2019.

²⁴ Άρθρο 67, παρ. 2, ν. 4622/2019.

²⁵ Άρθρο 67, παρ. 4, ν. 4622/2019.

βη) τη σύνταξη και τροποποίηση εγχειριδίου κωδικοποίησης²⁶.

γ) Τα **καθ' ύλην αρμόδια υπουργεία** μπορούν να:

γα) εισηγούνται στη Γ.Γ.Ν.Κ.Θ. την εκκίνηση της διαδικασίας κωδικοποίησης νομοθεσίας που εμπίπτει στην αρμοδιότητά τους²⁷,

γβ) συστήνουν επιτροπές κωδικοποίησης, έπειτα από αιτιολογημένη απόφαση του Υπουργού και γνώμη της Κ.Ε.Κ.²⁸,

γγ) αναθέτουν την εκτέλεση των προπαρασκευαστικών εργασιών κωδικοποίησης σε τρίτους, σε συνεργασία και έπειτα από την υπογραφή σχετικής προγραμματικής συμφωνίας με τη Γ.Γ.Ν.Κ.Θ.²⁹,

γδ) υλοποιούν έργα διοικητικής κωδικοποίησης, υπό την εποπτεία της Γ.Γ.Ν.Κ.Θ. και του Υπουργείου που είναι αρμόδιο για την απλούστευση των διαδικασιών³⁰.

Κατ' εξαίρεση, το Υπουργείο Δικαιοσύνης μπορεί να συνιστά επιτροπές κωδικοποίησης, χωρίς να απαιτείται ειδική αιτιολογία και γνώμη της Κ.Ε.Κ.³¹.

δ) Το **Υπουργείο που είναι αρμόδιο για την απλούστευση των διαδικασιών** έχει τις εξής αρμοδιότητες:

δα) μπορεί να εισηγείται στη Γ.Γ.Ν.Κ.Θ. την εκκίνηση της διαδικασίας κωδικοποίησης οποιασδήποτε νομοθεσίας³²,

δβ) συμμετέχει σε όλες τις διοικητικές κωδικοποιήσεις³³,

δγ) αποφασίζει, από κοινού με τον Γενικό Γραμματέα Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων, για όλες τις αναγκαίες λεπτομέρειες εφαρμογής του άρθρου 67 του ν. 4622/2019.³⁴

²⁶ Άρθρο 66, παρ. 4, ν. 4622/2019.

²⁷ Άρθρο 67, παρ. 1, ν. 4622/2019.

²⁸ Άρθρο 67, παρ. 2, ν. 4622/2019.

²⁹ Άρθρο 66, παρ. 5, ν. 4622/2019.

³⁰ Άρθρο 67, παρ. 2, ν. 4622/2019.

³¹ Άρθρο 67, παρ. 2, ν. 4622/2019.

³² Άρθρο 67, παρ. 1, ν. 4622/2019.

³³ Άρθρο 67, παρ. 2, ν. 4622/2019.

³⁴ Άρθρο 67, παρ. 2, ν. 4622/2019.

ΤΜΗΜΑ ΙΙ – Ορισμοί

Για τους σκοπούς του Εγχειριδίου οι ακόλουθοι όροι έχουν την εξής έννοια:

Νομοθετική κωδικοποίηση (Άρθρο 65, παρ.1, ν. 4622/2019)	Η εργασία που περιλαμβάνει (α) αναδιάρθρωση ³⁵ διατάξεων, (β) απαλοιφή ³⁶ των διατάξεων που έχουν καταργηθεί ρητά ή σιωπηρά, καθώς και των μεταβατικών διατάξεων που δεν έχουν πλέον πεδίο εφαρμογής, (γ) αναδιατύπωση ³⁷ των κειμένων σε εύληπτη γλώσσα, (δ) προσαρμογή των διατάξεων που καθορίζουν αρμοδιότητες διοικητικών και άλλων οργάνων προς το ισχύον οργανωτικό σχήμα των κεντρικών και αποκεντρωμένων κρατικών υπηρεσιών, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των νομικών προσώπων του δημόσιου τομέα. Η νομοθετική κωδικοποίηση περιλαμβάνει τη συστηματοποίηση υφιστάμενων διατάξεων, οι οποίες παρατίθενται με τη μορφή κώδικα.
Αναδιάρθρωση διατάξεων	Η εργασία συγκέντρωσης και συστηματικής ανακατανομής των κωδικοποιούμενων διατάξεων, σύμφωνα με το εννοιολογικό ή ρυθμιστικό τους περιεχόμενο. Αποτελεί αντικείμενο της νομοθετικής κωδικοποίησης.
Απαλοιφή διατάξεων	Η εργασία που οδηγεί στην παράλειψη των διατάξεων που έχουν καταργηθεί ρητά ή σιωπηρά, καθώς και των μεταβατικών διατάξεων που στερούνται πλέον πεδίου εφαρμογής, με σχετική μνεία στην αιτιολογική έκθεση του κώδικα και χωρίς ρητή αναφορά των διατάξεων που έχουν καταργηθεί στο κωδικοποιητικό κείμενο. Αποτελεί αντικείμενο της νομοθετικής κωδικοποίησης.
Αναδιατύπωση	Η εργασία κατά την οποία ισχύουσες διατάξεις, αφενός, προσαρμόζονται με βάση το ισχύον δίκαιο, και αφετέρου, διατυπώνονται με τρόπο ώστε να χαρακτηρίζονται από σαφήνεια, νοηματική πληρότητα, συνοχή και γλωσσική ομοιομορφία, χωρίς ατέλειες ή κενά. Η αναδιατύπωση περιορίζεται στους παραπάνω στόχους και δεν παραλλάσσει κατά κανένα τρόπο το νόημα της κωδικοποιούμενης διάταξης, όπως μπορεί να γίνει στο πλαίσιο της επικαιροποίησης ³⁸ . Αποτελεί αντικείμενο της νομοθετικής κωδικοποίησης.
Διοικητική κωδικοποίηση (Άρθρο 65 παρ. 2 ν. 4622/2019)	Η εργασία που συγκεντρώνει στο κωδικοποιητικό κείμενο όλες τις ισχύουσες διατάξεις νομοθετικού ή κανονιστικού χαρακτήρα, χωρίς όμως ένταξη των κωδικοποιημένων διατάξεων σε ενιαίο κείμενο και χωρίς κατάργησή τους. Η διοικητική κωδικοποίηση σκοπεύει στη συστηματική συγκέντρωση των σχετικών διατάξεων και όχι στη συστηματοποίησή τους σε ενιαίο κείμενο. Οι διατάξεις που

³⁵ Βλ. ορισμό παρακάτω.

³⁶ Βλ. ορισμό παρακάτω.

³⁷ Βλ. ορισμό παρακάτω.

³⁸ Βλ. ορισμό παρακάτω.

	συγκεντρώνονται παραμένουν σε ισχύ στα επιμέρους κωδικοποιούμενα νομοθετήματα.
Αναμόρφωση (Άρθρο 65, παρ. 3, σε συνδυασμό με το Άρθρο 67, παρ.5, ν. 4622/2019)	Η εργασία που αποσκοπεί στην επικαιροποίηση ³⁹ και αποκάθαρση ⁴⁰ της υφιστάμενης νομοθεσίας, κατά τρόπο ώστε οι εναπομένοντες κανόνες να είναι ορθοί, λειτουργικοί και εύληπτοι. Στην αναμόρφωση περιλαμβάνονται, κατά περίπτωση, η απλοποίηση, η κατάργηση παρωχημένων διατάξεων ⁴¹ και η ένταξη σε ενιαίο κείμενο των νόμων, κανονιστικών διαταγμάτων και άλλων κανονιστικών πράξεων της Διοίκησης, καθώς και η μετά την ένταξη κατάργησή τους ως αυτοτελών διατάξεων. Η αναμόρφωση, κινείται επέκεινα της νομοθετικής κωδικοποίησης, καταργώντας και τροποποιώντας ισχύουσες διατάξεις. Στην περίπτωση αναμόρφωσης της νομοθεσίας τηρείται η συνήθης κοινοβουλευτική διαδικασία όσον αφορά τις διατάξεις που αναμορφώνονται.
Επικαιροποίηση	Η εργασία που αποσκοπεί στην προσαρμογή των διατάξεων που κωδικοποιούνται, με τρόπο ώστε να αποδίδουν το τρέχον νόημα του κανόνα δικαίου που επικαιροποιούν. Η επικαιροποίηση, σε αντίθεση με την αναδιατύπωση ⁴² , παρεμβαίνει ουσιαστικά στο νόημα των διατάξεων, κυρίως στις περιπτώσεις που οι κωδικοποιούμενες διατάξεις έχουν – συνήθως συν τω χρόνω – αποκτήσει ένα διαφορετικό νόημα από εκείνο που αρχικά είχαν, προσαρμόζοντας τις διατάξεις, ώστε να αποδίδουν το ορθό νόημα. Η εργασία της επικαιροποίησης διορθώνει το γράμμα του νόμου στις περιπτώσεις που έχουν για οποιονδήποτε λόγο δημιουργηθεί κενά. Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο της αναμόρφωσης του δικαίου η επικαιροποίηση συνιστά ουσιαστική τροποποίηση ισχύουσας διάταξης, περίπτωση για την οποία πρέπει να προηγείται η συνήθης κοινοβουλευτική διαδικασία.
Αποκάθαρση ή εκκαθάριση	Η εργασία που οδηγεί στη ρητή κατάργηση διατάξεων που έχουν καταστεί για οποιονδήποτε λόγο άνευ αντικειμένου από το ισχύον ρυθμιστικό κείμενο. Αποτελεί αντικείμενο της αναμόρφωσης.
Παρωχημένες διατάξεις	Ισχύουσες διατάξεις που έχουν καταστεί άνευ ουσιαστικού αντικειμένου. Δεν εμπίπτουν στην κατηγορία των διατάξεων που έχουν καταργηθεί σιωπηρά, ούτε των μεταβατικών διατάξεων που δεν έχουν πλέον πεδίο εφαρμογής. Με την αναμόρφωση οι παρωχημένες διατάξεις καταργούνται ρητά.

³⁹ Βλ. ορισμό παρακάτω.

⁴⁰ Βλ. ορισμό παρακάτω.

⁴¹ Βλ. ορισμό παρακάτω.

⁴² Βλ. ορισμό παραπάνω.

Προπαρασκευαστικές εργασίες	Το σύνολο των εργασιών που απαιτούνται για την έναρξη της κωδικοποίησης. Περιλαμβάνουν τη συγκέντρωση ⁴³ των διατάξεων, την οριοθέτηση του περιεχομένου του κώδικα, τη θεματική κατάταξη, την ταξινόμηση ⁴⁴ και τη διάρθρωση της ύλης, την κατάρτιση διαγράμματος ⁴⁵ και τη σύνταξη προσχέδιου κώδικα ⁴⁶ .
Συγκέντρωση	Η συλλογή και καταγραφή όλων των διατάξεων που λόγω του ρυθμιστικού ή εννοιολογικού τους περιεχομένου είναι σκόπιμο να εξεταστεί αν πρέπει να συμπεριληφθούν στο προσχέδιο του κώδικα.
Ταξινόμηση	Η συστηματική διάρθρωση και κατανομή των διατάξεων που πρόκειται να κωδικοποιηθούν σύμφωνα με το εννοιολογικό ή ρυθμιστικό τους περιεχόμενο.
Διάγραμμα	Η συνοπτική και συστηματική περιληπτική καταγραφή της ύλης που πρόκειται να κωδικοποιηθεί σε Άρθρα, Κεφάλαια, Τμήματα, Μέρη και Βιβλία.
Προσχέδιο κώδικα	Το κείμενο εργασίας του κώδικα, κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας του από την Κ.Ε.Κ. ή από κατά περίπτωση ορισθείσα επιτροπή κωδικοποίησης, μέχρι να λάβει την τελική μορφή του.
Παράτιτλος	Το κείμενο που υπάρχει δίπλα σε κάθε άρθρο ή υποδιαίρεση άρθρου του προσχέδιου κώδικα, στο οποίο αναφέρονται οι διατάξεις που κωδικοποιούνται ή αναμορφώνονται στο συγκεκριμένο άρθρο ή στη συγκεκριμένη υποδιαίρεση άρθρου.
Πίνακας αντιστοιχίας διατάξεων	Ο πίνακας κωδικοποιούμενων και ο πίνακας κωδικοποιητικών διατάξεων, όπως ορίζονται παρακάτω.
Πίνακας κωδικοποιούμενων διατάξεων	Ο πίνακας που περιλαμβάνεται στο Παράρτημα του κώδικα και αποτελείται από δύο στήλες: (α) στην πρώτη στήλη καταγράφονται, μία προς μία, οι προϋφιστάμενες διατάξεις που κωδικοποιούνται ή αναμορφώνονται και (β) στη δεύτερη στήλη καταγράφονται αντίστοιχα, ένα προς ένα, τα άρθρα και οι αντίστοιχες υποδιαίρεσεις όπου έχουν ενταχθεί οι διατάξεις που κωδικοποιούνται ή αναμορφώνονται, ώστε να είναι ευχερής η ανεύρεση των κωδικοποιούμενων ή αναμορφούμενων διατάξεων στο νέο κείμενο και η σύγκριση της νέας διατύπωσης με την προηγούμενη.
Πίνακας κωδικοποιητικών διατάξεων	Ο πίνακας που περιλαμβάνεται στο Παράρτημα του κώδικα και αποτελείται από δύο στήλες: (α) στην πρώτη στήλη καταγράφονται, ένα προς ένα, τα άρθρα και οι αντίστοιχες παράγραφοι του κώδικα

⁴³ Βλ. ορισμό παρακάτω.

⁴⁴ Βλ. ορισμό παρακάτω.

⁴⁵ Βλ. ορισμό παρακάτω.

⁴⁶ Βλ. ορισμό παρακάτω.

	και (β) στη δεύτερη στήλη καταγράφονται αντίστοιχα, μία προς μία, οι διατάξεις που κωδικοποιούνται ή αναμορφώνονται, ώστε να είναι εύκολο να διαπιστωθεί η προέλευση κάθε διάταξης του κώδικα.
Σχέδιο κώδικα	Η τελική μορφή του κώδικα, που ακολουθεί το Προσχέδιο, πριν κατατεθεί στη Βουλή, ή υποβληθεί στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.
Κώδικας νόμων	Ο κώδικας στον οποίο κωδικοποιούνται αποκλειστικά διατάξεις τυπικών νόμων. Δεν πρέπει να συγχέεται με τη νομοθετική κωδικοποίηση, η οποία περιγράφει τη διαδικασία της κωδικοποίησης και όχι το περιεχόμενό της ⁴⁷ .
Κώδικας κανονιστικών πράξεων	Ο κώδικας στον οποίο κωδικοποιούνται αποκλειστικά διατάξεις κανονιστικών διαταγμάτων και άλλων κανονιστικών πράξεων. Δεν πρέπει να συγχέεται με τη διοικητική κωδικοποίηση, η οποία περιγράφει τη διαδικασία και όχι το περιεχόμενο της κωδικοποίησης ⁴⁸ .
Κώδικας	Το σύνολο προϋφιστάμενων διατάξεων που ρυθμίζουν συγκεκριμένο θεματικό αντικείμενο και συνιστά το προϊόν όλων των μορφών κωδικοποίησης ή και αναμόρφωσης του δικαίου.
Κωδικοποιούμενη διάταξη	Η διάταξη ενός νόμου, διατάγματος ή άλλης κανονιστικής πράξης που αφορά συγκεκριμένο θεματικό αντικείμενο και ενσωματώνεται στον κώδικα.
Κωδικοποιητική διάταξη	Η διάταξη του κώδικα που ενσωματώνει το κείμενο μίας διάταξης νόμου, διατάγματος ή άλλης κανονιστικής πράξης.

⁴⁷ Ο όρος «κώδικας νόμων» προσδιορίζει το περιεχόμενο του κώδικα, δηλαδή περιγράφει έναν κώδικα, ο οποίος περιλαμβάνει αποκλειστικά και μόνο διατάξεις τυπικών νόμων. Ο όρος «νομοθετική κωδικοποίηση» προσδιορίζει την διαδικασία κωδικοποίησης, ανεξάρτητα από το περιεχόμενο του κώδικα. Δηλαδή, το αποτέλεσμα της νομοθετικής κωδικοποίησης μπορεί να είναι ένας κώδικας που περιλαμβάνει και διατάξεις διαταγμάτων και κανονιστικών πράξεων.

⁴⁸ Ο όρος «κώδικας κανονιστικών πράξεων» προσδιορίζει το περιεχόμενο του κώδικα, δηλαδή περιγράφει έναν κώδικα ο οποίος δεν περιλαμβάνει καθόλου διατάξεις τυπικών νόμων, αλλά περιλαμβάνει αποκλειστικά και μόνο διατάξεις κανονιστικών διαταγμάτων και πράξεων. Αντιθέτως, ο όρος «διοικητική κωδικοποίηση» προσδιορίζει τη διαδικασία κωδικοποίησης, ανεξάρτητα από το περιεχόμενο του κώδικα. Δηλαδή, το αποτέλεσμα της διοικητικής κωδικοποίησης μπορεί να είναι ένας κώδικας που περιλαμβάνει και διατάξεις τυπικών νόμων. Πρέπει να επισημανθεί ότι ειδικά αυτή η διάκριση είναι σχετικά πρόσφατη και ότι παλαιότερα στον όρο «διοικητική κωδικοποίηση» αποδιδόταν άλλη έννοια.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η διαδικασία της κωδικοποίησης και
αναμόρφωσης του δικαίου

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η διαδικασία της κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου

ΤΜΗΜΑ Ι – Ο σχεδιασμός

Το εν γένει έργο της κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου βασίζεται σε μια ευρύτερη πολιτική κωδικοποίησης, η οποία εντάσσεται κάθε φορά στο ετήσιο Ενοποιημένο Σχέδιο Κυβερνητικής Πολιτικής⁴⁹. Ο σχεδιασμός της εκκινεί με την υποβολή προτάσεων κωδικοποίησης και αναμόρφωσης της υφιστάμενης νομοθεσίας από την Κ.Ε.Κ., με τη μορφή Έκθεσης⁵⁰, στον Γενικό Γραμματέα Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων, μέσα στο πρώτο τρίμηνο κάθε έτους.

Η Έκθεση αναρτάται στο Πρόγραμμα «ΔΙΑΥΓΕΙΑ» και διαβιβάζεται από τον Γενικό Γραμματέα Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων στον Πρωθυπουργό, στα μέλη της Κυβέρνησης και στον Πρόεδρο της Βουλής⁵¹. Στις προτάσεις αυτές, που μπορούν να εμπλουτίζονται και από τους ανωτέρω μέχρι την οριστικοποίησή τους, εδράζεται καταρχάς η σύνταξη του «ετήσιου προγράμματος κωδικοποίησης», το οποίο οριστικοποιείται και υποβάλλεται από την Κ.Ε.Κ. στον Γενικό Γραμματέα Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων.

Το «ετήσιο πρόγραμμα κωδικοποίησης», αφού τυχόν υποστεί επεξεργασία ώστε να διασφαλίζεται η συμβατότητα και ευθυγράμμισή του με τις δημόσιες πολιτικές που πρόκειται να αναπτύξει η Κυβέρνηση, εντάσσεται από την Προεδρία της Κυβέρνησης στο Ενοποιημένο Προσχέδιο Κυβερνητικής Πολιτικής⁵², προκειμένου να εγκριθεί, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπει ο ν. 4622/2019 για τον προγραμματισμό του κυβερνητικού έργου και να εφαρμοστεί κατά τη διάρκεια του επόμενου ημερολογιακού έτους⁵³.

Η έμφαση στον σχεδιασμό της κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου σε ετήσια βάση και η πρόνοια για την ένταξή του στο Ενοποιημένο Σχέδιο Κυβερνητικής Πολιτικής αναδεικνύει μία σαφή προαίρεση σχεδιασμού της πολιτικής της κωδικοποίησης, η οποία δίνει ιδιαίτερη σημασία στον κεντρικό συντονισμό και την τήρηση συγκεκριμένης διαδικασίας, ως απαραίτητων στοιχείων για την αποτελεσματικότητα των έργων κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου.

⁴⁹ Άρθρο 49, ν. 4622/2019.

⁵⁰ Η Κ.Ε.Κ. με την εν λόγω Έκθεση αποσκοπεί σε τρεις στρατηγικούς στόχους: (α) την πρόταση νέων έργων κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου, (β) τη βελτίωση της λειτουργίας των δομών καλής νομοθέτησης και (γ) την αποτίμηση της προόδου των μέχρι τούδε έργων κωδικοποίησης και αναμόρφωσης της νομοθεσίας (άρθρο 66, παρ. 8, εδάφιο πρώτο, ν. 4622/2019). Εντούτοις, όσον αφορά ειδικότερα τον σχεδιασμό της πολιτικής κωδικοποίησης που ενδιαφέρει στο σημείο αυτό, κρίσιμες είναι πρωτίστως οι προτάσεις νέων έργων (υπό α') και δευτερευόντως οι προτάσεις βελτιώσεων των δομών.

⁵¹ Άρθρο 66, παρ. 8, ν. 4622/2019.

⁵² Άρθρο 52, παρ. 4, ν. 4622/2019.

⁵³ Άρθρο 66, παρ. 7, ν. 4622/2019.

ΤΜΗΜΑ ΙΙ – Η υλοποίηση

Κεφάλαιο Α' – Οι εναλλακτικές δυνατότητες υλοποίησης*

Ο ν. 4622/2019 για το επιτελικό κράτος παρέχει τη δυνατότητα εναλλακτικών τρόπων υλοποίησης των έργων κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου. Η διακριτική ευχέρεια που παρέχεται εξυπηρετεί την αρχή της αποτελεσματικότητας, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες προσαρμογής στις ιδιαιτερότητες του κάθε έργου, δεδομένου ότι οι προσπάθειες κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου παρουσιάζουν εν γένει δυσχέρειες όσον αφορά την υλοποίησή τους. Σε αυτό το πλαίσιο οι δυνατότητες υλοποίησης είναι οι εξής:

α) Με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων, η οποία εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του καθ' ύλην αρμόδιου υπουργού ή του Υπουργού που είναι αρμόδιος για την απλούστευση των διαδικασιών και της Κ.Ε.Κ., το έργο κωδικοποίησης ή και αναμόρφωσης συγκεκριμένου πεδίου του δικαίου ανατίθεται:

αα) είτε κατευθείαν στην Κ.Ε.Κ.,

αβ) είτε σε επιτροπή κωδικοποίησης, που συστήνεται με την ανωτέρω απόφαση ή με αιτιολογημένη απόφαση του καθ' ύλην αρμόδιου υπουργού, ύστερα από γνώμη της Κ.Ε.Κ.^{54,55}.

Η εισήγηση του καθ' ύλην αρμόδιου υπουργείου πρέπει να περιλαμβάνει όσο το δυνατόν συγκεκριμένα και αναλυτικά το κύριο αντικείμενο του κώδικα, καθώς και συναφή αντικείμενα που εισηγείται να συμπεριληφθούν.

β) Με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων έργα κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου που χρηματοδοτούνται από εθνικούς ή ευρωπαϊκούς πόρους μπορούν να ανατίθενται κατευθείαν στην Κ.Ε.Κ.⁵⁶.

γ) Με διάταξη τυπικού νόμου, βάσει της οποίας εξουσιοδοτείται συγκεκριμένο όργανο να συστήσει επιτροπή κωδικοποίησης ή και αναμόρφωσης νομοθεσίας που αφορά συγκεκριμένο θεματικό αντικείμενο.

Ο Γενικός Γραμματέας Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων είναι αρμόδιος να ζητήσει από την Κ.Ε.Κ. να ελέγξει και να γνωμοδοτήσει για το σχέδιο του κώδικα που παραδόθηκε πριν από την κατάθεσή του στη Βουλή ή πριν από την υποβολή του σχετικού σχεδίου διατάγματος προς υπογραφή από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας⁵⁷.

*Βλ. σχόλιο στις Σημειώσεις τέλους.

⁵⁴ Άρθρο 67, παρ. 1 και 2, ν. 4622/2019.

⁵⁵ Εξαίρεση από την υποχρέωση ειδικής αιτιολογίας και γνώμης της Κ.Ε.Κ. εισάγεται ρητά από τον νόμο για τις ορισθείσες από το Υπουργείο Δικαιοσύνης επιτροπές κωδικοποίησης (άρθρο 67, παρ. 2, ν. 4622/2019).

⁵⁶ Άρθρο 66, παρ. 6, ν. 4622/2019.

⁵⁷ Άρθρο 67, παρ. 7, ν. 4622/2019.

Κεφάλαιο Β' – Οι προπαρασκευαστικές εργασίες⁵⁸

Οι προπαρασκευαστικές εργασίες της κωδικοποίησης πραγματοποιούνται από την Κ.Ε.Κ. ή από την κατά περίπτωση ορισθείσα επιτροπή κωδικοποίησης. Εντούτοις, ο νόμος δίνει δυνατότητα ανάθεσης συγκεκριμένων προπαρασκευαστικών εργασιών σε τρίτους. Η ανάθεση αυτή μπορεί να γίνει με δύο τρόπους:

- α) είτε από το καθ' ύλην αρμόδιο υπουργείο, σε συνεργασία και έπειτα από υπογραφή σχετικής προγραμματικής συμφωνίας με την Γ.Γ.Ν.Κ.Θ.,
- β) είτε με απόφαση της Κ.Ε.Κ., που εγκρίνεται από τον Γενικό Γραμματέα Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων.

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, οι προπαρασκευαστικές εργασίες εποπτεύονται στενά από την Κ.Ε.Κ.. Το προπαρασκευαστικό αυτό στάδιο είναι εξαιρετικά σημαντικό, όχι μόνο γιατί αφορά την οριοθέτηση του περιεχομένου και τη δομή, αλλά γιατί από τη σχετική εργασία εξαρτάται η πληρότητα του περιεχομένου κάθε κώδικα.

ΤΜΗΜΑ ΙΙΙ – Η αποτίμηση

Με την Έκθεση που εκδίδει η Κ.Ε.Κ., μέσα στο πρώτο τρίμηνο κάθε ημερολογιακού έτους, αποτιμάται – μεταξύ άλλων – η πρόοδος των έργων κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου που έχει αναλάβει. Η αποτίμηση περιλαμβάνει ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία και μπορεί να περιλαμβάνει προτάσεις βελτίωσης των δομών της καλής νομοθέτησης. Η Έκθεση, που περιλαμβάνει την αποτίμηση, αναρτάται στο Πρόγραμμα «ΔΙΑΥΓΕΙΑ» και υποβάλλεται στον Γενικό Γραμματέα Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων, ο οποίος τη διαβιβάζει, στον Πρωθυπουργό, στα μέλη της Κυβέρνησης και στον Πρόεδρο της Βουλής. Η αποτίμηση (όπως και ο σχεδιασμός) αποτελεί θεμέλιο για την επιτυχία και τη βελτίωση των διαδικασιών υλοποίησης της κωδικοποίησης και της αναμόρφωσης του δικαίου, καθώς και για τη διαπίστωση καλών πρακτικών.

⁵⁸ Βλ. Μέρος Πρώτο, Τμήμα ΙΙ και Μέρος Τέταρτο, Τμήμα ΙΙ, Κεφάλαιο Α.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Οι μορφές της κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του
δικαίου

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: Οι μορφές της κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου

Η κωδικοποίηση χαρακτηρίζεται από τον βαθμό επέμβασης στα κωδικοποιούμενα κείμενα, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη το αντικείμενο και την έκταση της προς κωδικοποίηση νομοθεσίας, καθώς και τη γενική αρχή της διαφοροποίησης της τυπικής ισχύος των κανόνων δικαίου. Η τελευταία απαιτεί η κωδικοποίηση διατάξεων τυπικών νόμων να γίνεται με τυπικό νόμο και η κωδικοποίηση διατάξεων κανονιστικών διαταγμάτων και άλλων κανονιστικών πράξεων της Διοίκησης να γίνεται με διάταγμα.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω το έργο της κωδικοποίησης και της αναμόρφωσης του δικαίου μπορεί να λάβει τις ακόλουθες μορφές:

α) Κωδικοποίηση διατάξεων τυπικών νόμων, σύμφωνα με την ορισθείσα από τις διατάξεις του άρθρου 76 παρ. 6 και 7 του Συντάγματος διαδικασία, με τυπικό νόμο. Η μορφή αυτή ενδείκνυται στην περίπτωση που το συγκεκριμένο πεδίο δικαίου ρυθμίζεται κυρίως από διατάξεις περισσότερων τυπικών νόμων και το εύρος του είναι ευχερώς διαπιστώσιμο, καθώς και σε περίπτωση που αυτό επιβάλλεται από το αντικείμενο της κωδικοποίησης (όπως όταν κωδικοποιούνται ποινικοί νόμοι).

β) Κωδικοποίηση και αναμόρφωση διατάξεων τυπικών νόμων με τυπικό νόμο, σύμφωνα με την ορισθείσα από τις διατάξεις του άρθρου 76 παρ. 6 και 7 του Συντάγματος διαδικασία, πλην του μέρους που - στο πλαίσιο της αναμόρφωσης του δικαίου - καταργούνται ή τροποποιούνται ισχύουσες διατάξεις, οπότε ακολουθείται η συνήθης κοινοβουλευτική διαδικασία. Η μορφή αυτή ενδείκνυται όταν, συντρεχουσών των προϋποθέσεων της προηγούμενης περίπτωσης, ανακύπτει και ανάγκη κατάργησης ή τροποποίησης ισχυουσών διατάξεων, όπως στις περιπτώσεις που διατάξεις έχουν κριθεί αντίθετες με κανόνες υπερνομοθετικής ισχύος (συνταγματικούς, του ενωσιακού δικαίου, της ΕΣΔΑ ή άλλων διεθνών κειμένων), ή προς αντιμετώπιση αντιφατικών ή ασαφών διατάξεων που γεννούν ερμηνευτικές δυσχέρειες ή διατάξεων που έχουν καταστεί ανενεργές.

γ) Κωδικοποίηση, με τυπικό νόμο, διατάξεων τυπικών νόμων, στην οποία κατ' εξαίρεση μπορεί να περιληφθούν και διατάξεις κανονιστικών διαταγμάτων και άλλων κανονιστικών πράξεων, αν κάτι τέτοιο είναι απολύτως απαραίτητο για τις ανάγκες της κωδικοποίησης, σύμφωνα με την ορισθείσα από τις διατάξεις του άρθρου 76 παρ. 6 και 7 του Συντάγματος διαδικασία. Αυτό μπορεί να ισχύει αν δεν είναι δυνατός ο διαχωρισμός τους χωρίς αλλοίωση της έννοιας της κωδικοποιούμενης διάταξης, όπως στις περιπτώσεις κατά τις οποίες συμπληρώνεται ή τροποποιείται η διάταξη ή επεκτείνεται ή περιορίζεται το πεδίο εφαρμογής της με κανονιστικό διάταγμα ή άλλη κανονιστική πράξη που εκδόθηκε με βάση σχετική νομοθετική εξουσιοδότηση.

δ) Κωδικοποίηση κανονιστικών διαταγμάτων και εν γένει κανονιστικών πράξεων, με ταυτόχρονη κατάργησή τους, με διάταγμα. Η μορφή αυτή ενδείκνυται στην περίπτωση που για το συγκεκριμένο πεδίο δικαίου υπάρχει πληθώρα διατάξεων σε περισσότερα διατάγματα και άλλες κανονιστικές πράξεις.

ε) Κωδικοποίηση και αναμόρφωση με προεδρικό διάταγμα διατάξεων τυπικών νόμων, κανονιστικών διαταγμάτων και άλλων κανονιστικών πράξεων, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην εκάστοτε ειδική εξουσιοδότηση. Η μορφή αυτή κωδικοποίησης κρίνεται σκόπιμη σε περίπτωση που οι ρυθμίσεις σε συγκεκριμένο πεδίο δικαίου βρίσκονται και σε τυπικούς νόμους και σε κανονιστικά διατάγματα

και άλλες κανονιστικές πράξεις, οπότε η επεξεργασία και η ένταξή τους σε ένα ενιαίο κείμενο με τη μορφή διατάγματος συμβάλλει στην ευκολότερη και ασφαλέστερη πρόσβαση του ενδιαφερομένου στο σύνολο των ρυθμίσεων ή/ και στην περίπτωση που η ύλη στο συγκεκριμένο πεδίο δικαίου χαρακτηρίζεται από ρευστότητα, καθόσον είναι ευχερέστερη η τροποποίηση των διατάξεων που κωδικοποιούνται με τον τρόπο αυτό.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η μεθοδολογία της κωδικοποίησης
και αναμόρφωσης του δικαίου

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ: Η μεθοδολογία της κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου

ΤΜΗΜΑ Ι – Η αρχή της ενότητας

Ο σκοπός του έργου της κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου υπαγορεύει την τήρηση της αρχής της ενότητας ως προς την κωδικοποιούμενη ύλη. Οι νομοθετικές ή και κανονιστικές πράξεις που κωδικοποιούνται πρέπει να είναι συναφείς ως προς το αντικείμενό τους. Εφόσον ένας κωδικοποιούμενος νόμος ή μία κωδικοποιούμενη κανονιστική πράξη περιλαμβάνει διατάξεις άσχετες με το κύριο αντικείμενο του κώδικα, αυτές οι διατάξεις εξαιρούνται της κωδικοποίησης και δεν περιλαμβάνονται στο κείμενο του κώδικα. Οι διατάξεις που δεν κωδικοποιούνται εξακολουθούν να ισχύουν ως διατάξεις του αρχικού νόμου ή της πράξης.

ΤΜΗΜΑ ΙΙ – Εργασίες και τεκμηρίωση

Κεφάλαιο Α' – Σειρά των εργασιών

α) Προπαρασκευή

Οι προπαρασκευαστικές εργασίες για τη σύνταξη του κώδικα συνιστούν το πρώτο βήμα κατά την εργασία κωδικοποίησης ή και αναμόρφωσης της νομοθεσίας που αφορά συγκεκριμένο αντικείμενο. Οι προπαρασκευαστικές εργασίες περιλαμβάνουν:

- αα) Τη συγκέντρωση της ύλης, την ακριβή έκταση της οποίας εισηγείται το αρμόδιο υπουργείο και τελικά προσδιορίζει η Κ.Ε.Κ. ή η κατά περίπτωση ορισθείσα επιτροπή κωδικοποίησης,
- αβ) την οριοθέτηση του περιεχομένου του κώδικα,
- αγ) τη διάρθρωση της ύλης,
- αδ) τη θεματική κατάταξη και την ταξινόμησή της.

β) Διάγραμμα⁵⁹

Η κατάρτιση του διαγράμματος αποτελεί το δεύτερο βήμα. Με το διάγραμμα αποτυπώνεται η διάρθρωση της ύλης του προσχεδίου κώδικα. Η ορθή κατάρτιση του διαγράμματος είναι θεμελιώδης για τα επόμενα στάδια, διότι μπορεί να αποσοβήσει καθυστερήσεις που μπορεί να προκληθούν από μεταγενέστερες αναδιαρθρώσεις. Εντούτοις, περιορισμένες αναπροσαρμογές στο διάγραμμα κατά την πρόοδο των εργασιών μπορούν να διευκολύνουν τη διαδικασία και να βελτιώσουν την ποιότητα του παραδοτέου.

⁵⁹ Βλ. παραπάνω υπό Μέρος Πρώτο, Τμήμα ΙΙ.

[1] Παράδειγμα

Διάγραμμα της νομοθεσίας για την πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα και στοιχεία που κωδικοποιήθηκε με το π.δ. 28/2015 (Α' 34)

ΜΕΡΟΣ Α΄	ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΓΓΡΑΦΑ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄	ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ
ΜΕΡΟΣ Β΄	ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΑ ΤΕΥΧΗ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ – ΑΝΑΡΤΗΣΗ ΠΡΑΞΕΩΝ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΑ ΓΕΝΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ, ΥΠΟΥΡΓΩΝ ΚΑΙ ΥΦΥΠΟΥΡΓΩΝ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΩΝ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΔΕΔΟΜΕΝΑ, ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΑ ΓΕΩΧΩΡΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ΄	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΑ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι΄	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΑ΄	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΤΕΛΩΝΕΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΒ΄	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΜΗΤΡΩΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΓ΄	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟ ΙΑΤΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

γ) Προσχέδιο κώδικα⁶⁰

Το προσχέδιο κώδικα, όταν ολοκληρωθεί, συνιστά το αποτέλεσμα του έργου της κωδικοποίησης ή και αναμόρφωσης του δικαίου. Αποτελεί την τελική μορφή του έργου, έπειτα από την προσήκουσα επεξεργασία. Όταν οριστικοποιηθεί, προωθείται στον καθ' ύλην αρμόδιο υπουργό για να υποβληθεί στη Βουλή προς ψήφιση ή να προταθεί η έκδοση σχετικού διατάγματος, κατά περίπτωση.

⁶⁰ Βλ. παραπάνω υπό Μέρος Πρώτο, Τμήμα ΙΙ.

Κεφάλαιο Β' – Παρακολούθηση και τεκμηρίωση

α) Παρακολούθηση των αλλαγών

Ειδικότερα, στο κείμενο του καταρτιζόμενου προσχεδίου κώδικα πρέπει να παρατίθενται και να διατηρούνται κατά τρόπο εμφανή όλες οι τροποποιήσεις (προσθήκες, διαγραφές, αναδιαρθρώσεις ή και αναμορφώσεις του κειμένου) και οι παρεμβάσεις που έχουν πραγματοποιηθεί συγκριτικά με το αρχικό κείμενο των κωδικοποιούμενων διατάξεων σε όλα τα στάδια επεξεργασίας, ώστε να αποτυπώνονται στη σειρά όλες οι παρεμβάσεις που γίνονται κατά την κωδικοποίηση και αναμόρφωση.

[2] Παράδειγμα

Παρακολούθηση αλλαγών

	Άρθρο 1 Πρόσβαση σε έγγραφα
Άρθρο 5 ν. 2690/1999, όπως τροποποιήθηκε με τα άρθρα 8 παρ. 2 ν. 2880/2001 και 11 παρ. 2 ν. 3230/2004	<ol style="list-style-type: none">1. Κάθε ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα, ύστερα από γραπτή αίτησή του, να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων. Ως διοικητικά έγγραφα νοούνται όσα συντάσσονται από τις δημόσιες υπηρεσίες, όπως εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιες οδηγίες, απαντήσεις της Διοίκησης, γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις.2. Όποιος έχει ειδικό έννομο συμφέρον δικαιούται, ύστερα από γραπτή αίτησή του, να λαμβάνει γνώση των ιδιωτικών εγγράφων που φυλάσσονται στις δημόσιες υπηρεσίες και είναι σχετικά με υπόθεσή του η οποία εκκρεμεί σε αυτές ή έχει διεκπεραιωθεί από αυτές.3. Το κατά τις παρ. 1 και 2 δικαίωμα δεν υφίσταται στις περιπτώσεις που το έγγραφο αφορά την ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτου, ή αν παραβιάζεται απόρρητο το οποίο προβλέπεται από ειδικές διατάξεις. Η αρμόδια διοικητική αρχή μπορεί να αρνηθεί την ικανοποίηση του δικαιώματος τούτου αν το έγγραφο αναφέρεται στις συζητήσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, ή αν η ικανοποίηση του δικαιώματος αυτού είναι δυνατόν να δυσχεράνει ουσιωδώς την έρευνα δικαστικών, διοικητικών, αστυνομικών ή στρατιωτικών αρχών σχετικώς με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης.4. Το δικαίωμα των παρ. 1 και 2 ασκείται : α) με μελέτη του εγγράφου στο κατάστημα της υπηρεσίας ή β) με χορήγηση αντιγράφου, εκτός αν η αναπαραγωγή τούτου μπορεί να βλάψει το πρωτότυπο. Η σχετική δαπάνη αναπαραγωγής βαρύνει τον αιτούντα, εκτός αν ο νόμος ορίζει διαφορετικά. Αν πρόκειται για πληροφορίες ιατρικού χαρακτήρα, αυτές γνωστοποιούνται στον αιτούντα με τη βοήθεια γιατρού, ο οποίος ορίζεται για τον σκοπό αυτόν.5. Η άσκηση του κατά τις παρ. 1 και 2 δικαιώματος γίνεται με την επιφύλαξη της ύπαρξης δικαιωμάτων πνευματικής ή βιομηχανικής ιδιοκτησίας.6. <u>Η χρονική προθεσμία για τη χορήγηση εγγράφων κατά τις παρ. 1 και 2 ή την αιτιολογημένη απόρριψη της σχετικής αίτησης του πολίτη είναι είκοσι ημέρες.</u>

Νέα άρθρα που προστίθενται στο προσχέδιο κατά την επεξεργασία λαμβάνουν ένα μοναδικό αριθμό (π.χ. 1α, 2α κ.ο.κ.), ώστε να μην ανακύπτει ανάγκη αναρίθμησης των επόμενων άρθρων και οι εσωτερικές παραπομπές να έχουν σταθερό σημείο αναφοράς.

Με την ολοκλήρωση του έργου, αφαιρείται η επισήμανση των τροποποιήσεων και οι αναγκαίες διευκρινίσεις εντάσσονται στην αιτιολογική έκθεση, προκειμένου να επεξηγείται η προέλευση των σχετικών διατάξεων στο κείμενο της κωδικοποίησης.

Τέλος, τα άρθρα αριθμούνται με την τελικώς διαμορφούμενη αύξουσα σειρά και παράλληλα λαμβάνεται μέριμνα για την αναρίθμηση τυχόν εσωτερικών παραπομπών.

[3] Παράδειγμα

Άρθρο 1 του κώδικα πρόσβασης σε δημόσια έγγραφα και στοιχεία

Άρθρο 1 Πρόσβαση σε έγγραφα

Άρθρο 5 ν.
2690/1999, όπως
τροποποιήθηκε
με τα άρθρα 8
παρ. 2 ν.
2880/2001
και 11 παρ. 2 ν.
3230/2004

1. Κάθε ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα, ύστερα από γραπτή αίτησή του, να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων. Ως διοικητικά έγγραφα νοούνται όσα συντάσσονται από τις δημόσιες υπηρεσίες, όπως εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιες οδηγίες, απαντήσεις της Διοίκησης, γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις.
2. Όποιος έχει ειδικό έννομο συμφέρον δικαιούται, ύστερα από γραπτή αίτησή του, να λαμβάνει γνώση των ιδιωτικών εγγράφων που φυλάσσονται στις δημόσιες υπηρεσίες και είναι σχετικά με υπόθεσή του η οποία εκκρεμεί σε αυτές ή έχει διεκπεραιωθεί από αυτές.
3. Το κατά τις παρ. 1 και 2 δικαίωμα δεν υφίσταται στις περιπτώσεις που το έγγραφο αφορά την ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτου, ή αν παραβιάζεται απόρρητο το οποίο προβλέπεται από ειδικές διατάξεις. Η αρμόδια διοικητική αρχή μπορεί να αρνηθεί την ικανοποίηση του δικαιώματος τούτου αν το έγγραφο αναφέρεται στις συζητήσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, ή αν η ικανοποίηση του δικαιώματος αυτού είναι δυνατόν να δυσχεράνει ουσιωδώς την έρευνα δικαστικών, διοικητικών, αστυνομικών ή στρατιωτικών αρχών σχετικώς με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης.
4. Το δικαίωμα των παρ. 1 και 2 ασκείται : α) με μελέτη του εγγράφου στο κατάστημα της υπηρεσίας ή β) με χορήγηση αντιγράφου, εκτός αν η αναπαραγωγή τούτου μπορεί να βλάψει το πρωτότυπο. Η σχετική δαπάνη αναπαραγωγής βαρύνει τον αιτούντα, εκτός αν ο νόμος ορίζει διαφορετικά. Αν πρόκειται για πληροφορίες ιατρικού χαρακτήρα, αυτές γνωστοποιούνται στον αιτούντα με τη βοήθεια γιατρού, ο οποίος ορίζεται για τον σκοπό αυτόν.
5. Η άσκηση του κατά τις παρ. 1 και 2 δικαιώματος γίνεται με την επιφύλαξη της ύπαρξης δικαιωμάτων πνευματικής ή βιομηχανικής ιδιοκτησίας.
6. Η χρονική προθεσμία για τη χορήγηση εγγράφων κατά τις παραγράφους 1 και 2 ή την αιτιολογημένη απόρριψη της σχετικής αίτησης του πολίτη είναι είκοσι ημέρες.

Δίπλα σε κάθε άρθρο ή υποδιαίρεση άρθρου του προσχεδίου κώδικα οφείλει να υπάρχει παράτιτλος⁶¹, στον οποίο αναφέρονται οι διατάξεις που κωδικοποιούνται ή αναμορφώνονται στο συγκεκριμένο άρθρο ή στη συγκεκριμένη υποδιαίρεση άρθρου. Επίσης, στον παράτιτλο αναφέρονται, πάντοτε μετά από τη βασική διάταξη που κωδικοποιείται ή αναμορφώνεται, και διατάξεις σχετικές ή συναφείς που ασκούν άμεση επιρροή στο κείμενο και εξηγούν τυχόν απόκλιση του κειμένου του προσχεδίου κώδικα σε σχέση με το κωδικοποιούμενο κείμενο, όπως στις περιπτώσεις μεταβολής του τίτλου υπουργείων ή υπηρεσιών, μεταφοράς αρμοδιοτήτων και μεταβολής των χρησιμοποιούμενων όρων (βλ. Παράδειγμα 3 ανωτέρω).

Στο τελικό κείμενο του κώδικα, γίνονται οι εξής διακρίσεις:

Στην περίπτωση κωδικοποίησης κατά την οποία δεν καταργούνται οι κωδικοποιούμενες διατάξεις⁶², ο παράτιτλος τίθεται δίπλα σε κάθε άρθρο ή υποδιαίρεση άρθρου του κώδικα. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, η μέθοδος της αναφοράς πρέπει να είναι ομοιόμορφη. Αν σε μία παράγραφο κωδικοποιείται πλήθος διατάξεων και η παράγραφος παρατίθεται με υποδιαίρεσεις, ο παράτιτλος εισάγεται δίπλα σε κάθε υποδιαίρεση της παραγράφου. Και σε αυτή τη μορφή κωδικοποίησης, η βασική διάταξη που κωδικοποιείται αναφέρεται πάντα πρώτη στον παράτιτλο κάθε άρθρου ή υποδιαίρεσης άρθρου. Οι διατάξεις που αναφέρονται στον παράτιτλο μετά από τη βασική διάταξη που κωδικοποιείται είναι αυτές βάσει των οποίων γίνεται η προσαρμογή της διάταξης στη νεότερη νομοθεσία.

Αντιθέτως, στην περίπτωση κωδικοποίησης, κατά την οποία καταργούνται οι κωδικοποιούμενες διατάξεις⁶³, στο κείμενο του κώδικα δεν υπάρχει παράτιτλος, αλλά μόνο το παράρτημα με τους πίνακες των κωδικοποιητικών και των κωδικοποιούμενων διατάξεων στην αιτιολογική του έκθεση⁶⁴.

γ) Υποσημειώσεις

Κάθε τομέας δικαίου που αποτελεί αντικείμενο κωδικοποίησης και αναμόρφωσης διατηρεί ιδιαιτερότητες που δεν μπορούν να παραγνωριστούν. Η βασική μεθοδολογία κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου δεν αρκεί πάντα για να δώσει λύσεις σε όλα τα ζητήματα. Αντίθετα, η διαδικασία κατάρτισης προσχεδίου κώδικα αναδεικνύει, κατά κανόνα, σειρά ζητημάτων προς επίλυση, τα οποία κάποιες φορές μπορεί να μην έχουν αντιμετωπιστεί στο παρελθόν. Ως προς αυτά, οι εμπλεκόμενοι καλούνται να προκρίνουν την καταλληλότερη λύση μεταξύ περισσότερων εναλλακτικών επιλογών. Ως εκ τούτου, θεωρείται σκόπιμο να λαμβάνεται μέριμνα καταγραφής των ειδικότερων ζητημάτων που ανέκυψαν, των αντίστοιχων λύσεων που προτάθηκαν και των αποφάσεων που λήφθηκαν τελικά, όχι μόνο στα πρακτικά των συνεδριάσεων της Κ.Ε.Κ. ή των κατά περίπτωση ορισθισών επιτροπών κωδικοποίησης, αλλά και στο προσχέδιο καθαυτό, υπό μορφή υποσημειώσεων.

⁶¹ Βλ. παραπάνω υπό Μέρος Πρώτο, Τμήμα ΙΙ.

⁶² Βλ. ανωτέρω Μέρος Τρίτο, περιπτώσεις δ) και ε).

⁶³ Βλ. ανωτέρω Μέρος Τρίτο, περιπτώσεις α), β) και γ).

⁶⁴ Βλ. παρακάτω, Κεφάλαιο Γ.

δ) Πρακτικά

Οι επιλογές των διατάξεων που κωδικοποιούνται, καθώς και εκείνων που δεν θα συμπεριληφθούν στον κώδικα αναφέρονται στα πρακτικά της αντίστοιχης συνεδρίασης της Κ.Ε.Κ. ή της κατά περίπτωση ορισθείσας επιτροπής κωδικοποίησης. Επίσης, στα πρακτικά μπορεί να περιλαμβάνεται γενική αναφορά στα ζητήματα που ανέκυψαν, καθώς και οι λύσεις που δόθηκαν σε προβλήματα κατά το έργο της κωδικοποίησης.

ε) Αιτιολογική έκθεση

Ο κώδικας συνοδεύεται από αιτιολογική έκθεση. Αν πρόκειται για κώδικα που κυρώνεται με νόμο, τότε συνοδεύεται από αιτιολογική έκθεση και το σχέδιο του κυρωτικού νόμου. Στην περίπτωση αυτή, η αιτιολογική έκθεση μπορεί να είναι ενιαία, μπορεί όμως το σχέδιο του κυρωτικού νόμου να έχει διακριτή αιτιολογική έκθεση, η οποία πάντως θα ενσωματώνει και την αιτιολογική έκθεση του κώδικα.

Η αιτιολογική έκθεση του κώδικα καταρτίζεται έπειτα από επεξεργασία των πρακτικών που συνοδεύουν την κατάρτιση του προσχεδίου και αποδίδει τη ratio της κωδικοποίησης. Υπεύθυνη για την κατάρτιση της αιτιολογικής έκθεσης του κώδικα είναι η Κ.Ε.Κ. ή η κατά περίπτωση ορισθείσα επιτροπή κωδικοποίησης.

Στην αιτιολογική έκθεση σχεδίου του κυρωτικού νόμου εκτίθεται περαιτέρω συνοπτικά το ιστορικό της κωδικοποίησης και οι λόγοι που την επέβαλαν. Υπεύθυνο για τη σύνταξη της αιτιολογικής έκθεσης του σχεδίου του κυρωτικού νόμου είναι το καθ' ύλην αρμόδιο υπουργείο, στο οποίο ανήκει και η πρωτοβουλία για την κατάθεση του σχετικού σχεδίου του κυρωτικού νόμου στη Βουλή.

Στην αιτιολογική έκθεση των διαταγμάτων που κυρώνουν κώδικες, στους οποίους έχουν κωδικοποιηθεί κανονιστικές πράξεις ή και τυπικοί νόμοι, μπορεί να μνημονεύεται και το χρονικό διάστημα το οποίο καλύπτει η κωδικοποίηση.

Η αιτιολογική έκθεση δεν περιλαμβάνει ουσιαστική αιτιολόγηση των ρυθμίσεων, εκτός εάν η κωδικοποίηση συνοδεύεται και από αναμόρφωση αυτών. Ο ερμηνευτής πρέπει να αναζητήσει την ουσιαστική αιτιολόγηση των ρυθμίσεων στην αιτιολογική έκθεση των νομοθετημάτων που κωδικοποιούνται ή αναμορφώνονται, με τη βοήθεια του πίνακα αντιστοιχίας διατάξεων.

[4] Παράδειγμα

Αιτιολογική έκθεση του ν. 3459/2006, «Κώδικας Νόμων για τα ναρκωτικά (Κ.Ν.Ν.)», (Α' 103)

«Στην κωδικοποίηση δεν περιελήφθησαν ορισμένες διατάξεις του ν. 5539/1932 και του α.ν. 2430/1940, οι οποίες δεν έχουν μεν ρητώς καταργηθεί, αλλά η Επιτροπή (Κ.Ε.Κ.) έκρινε ότι είτε έχουν σιωπηρώς καταργηθεί λόγω του ότι τα σχετικά θέματα ρυθμίζονται ήδη από νεότερες διατάξεις είτε ήσαν προσωρινής ισχύος. Ειδικότερα δεν περιελήφθησαν: 1)...2) το άρθρο 26 του ν. 5539/1932 δεν κωδικοποιήθει διότι το περιεχόμενό του ρυθμιζόταν ήδη από τον Ποινικό Κώδικα (Π.Κ. άρθρα 99επ, 105επ)...» (βλ. σελ. 1).

Κεφάλαιο Γ' – Πίνακας αντιστοιχίας διατάξεων [Παράρτημα]⁶⁵

Το προσχέδιο και το σχέδιο κώδικα συνοδεύει υποχρεωτικώς πίνακας κωδικοποιητικών διατάξεων, στον οποίο αναφέρονται αναλυτικά οι διατάξεις που κωδικοποιούνται ή αναμορφώνονται σε κάθε παράγραφο των άρθρων του κώδικα.

Επίσης, το προσχέδιο και το σχέδιο κώδικα συνοδεύει πίνακας κωδικοποιούμενων διατάξεων, στον οποίο αναφέρονται το άρθρο και η αντίστοιχη παράγραφος στην οποία κωδικοποιείται ή αναμορφώνεται η κάθε διάταξη. Το νομοθέτημα από το οποίο προέρχεται η κωδικοποιούμενη διάταξη πρέπει να αναφέρεται στον πίνακα με τον αριθμό, το έτος, το φύλλο και τα στοιχεία δημοσίευσής του (τεύχος και αριθμός φύλλου της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως).

Τα νομοθετήματα καταχωρούνται στον πίνακα αυτόν με σειρά αναγραφής κατά την τυπική ισχύ τους και από το παλαιότερο στο νεότερο νομοθέτημα, όπως τροποποιήθηκαν ή συμπληρώθηκαν. Στους κώδικες που κυρώνονται με νόμο, οι πίνακες περιλαμβάνονται στο κείμενο της αιτιολογικής έκθεσης.

[5] Παραδείγματα

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ	
Κωδικοποιητική διάταξη	Κωδικοποιούμενη διάταξη
Άρθρο 1	Άρθρο 5 ν. 2690/1999 , όπως τροποποιήθηκε με τα άρθρα 8 παρ. 2 ν. 2880/2001 και 11 παρ. 2 ν. 3230/2004
Άρθρο 2	Άρθρο 9 ν. 3979/2011
Άρθρο 3	Άρθρο 7 ΥΑΠ/Φ.40.4/3/1031/2012 απόφασης

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΟΥΜΕΝΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ	
1. ν.3448/2006 (Α' 57), όπως οι διατάξεις του τροποποιήθηκαν, συμπληρώθηκαν ή αντικαστάθηκαν με α) το άρθρο... β) το άρθρο..., γ) το άρθρο...	
Κωδικοποιούμενη διάταξη	Κωδικοποιητική διάταξη
Άρθρο 1	Άρθρο 5
Άρθρο 2	Άρθρο 6
Άρθρο 3	Άρθρο 7
Άρθρο 4	Άρθρο 8
2. ν.3979/2011 (Α' 138), όπως οι διατάξεις του τροποποιήθηκαν, συμπληρώθηκαν ή αντικαστάθηκαν με το α) το άρθρο... β) το άρθρο ..., γ) το άρθρο...	
Κωδικοποιούμενη διάταξη	Κωδικοποιητική διάταξη
Άρθρο 9	Άρθρο 2
Άρθρο 25	Άρθρο 4

⁶⁵ Βλ. παραπάνω υπό Μέρος Πρώτο, Τμήμα ΙΙ.

Κεφάλαιο Δ' – Τα όρια επέμβασης του συντάκτη

Η κωδικοποίηση και η αναμόρφωση του δικαίου αφορούν ισχύουσες διατάξεις. Τούτο σημαίνει, καταρχάς, ότι οι διατάξεις που έχουν καταργηθεί ρητά ή σιωπηρά πρέπει να απαλείφονται. Αν μία διάταξη δεν περιλαμβάνεται στην κωδικοποίηση διότι έχει καταργηθεί σιωπηρά, η παράλειψή της αναφέρεται ρητά στην αιτιολογική έκθεση και επισημαίνεται ως καταργηθείσα στον πίνακα κωδικοποιούμενων διατάξεων του κώδικα.

Εντούτοις, η απόφαση περί παράλειψης μία διάταξης δεν είναι απλή υπόθεση. Αντίθετα, οφείλει - κατά περίπτωση - να αποτελεί προϊόν λεπτής ερμηνευτικής επεξεργασίας. Η απάλειψη είναι ευχερής όταν υπάρχει ρητή διάταξη νόμου ή κανονιστικής πράξης ή σχετική απόφαση του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου, όταν αυτό ασκεί την αρμοδιότητα του άρθρου 100 παρ. 1 περ. ε' του Συντάγματος για την άρση της αμφισβήτησης περί της ουσιαστικής αντισυνταγματικότητας διάταξης τυπικού νόμου. Αντιθέτως, είναι δυσχερέστερη, όταν πρόκειται περί σιωπηρής κατάργησης, όπως όταν με νεότερη διάταξη ρυθμίζεται ακριβώς το ίδιο αντικείμενο ή γενικότερα το ρυθμιστικό πεδίο της μεταγενέστερης καλύπτει απολύτως την προγενέστερη ρύθμιση, ενόψει του ερμηνευτικού κανόνα ότι δεν μπορούν να ισχύουν ταυτόχρονα δύο διατάξεις για το ίδιο αντικείμενο και της γενικής αρχής ότι μεταγενέστερος κανόνας δικαίου καταργεί προγενέστερο της αυτής ή κατώτερης τυπικής ισχύος.

Περιπτώσεις στις οποίες επέρχεται σιωπηρή κατάργηση του συνόλου ή μέρους προγενέστερης ρύθμισης αποτελούν, ενδεικτικά, οι ακόλουθες:

α) σε περίπτωση αντίθεσης διάταξης προς μεταγενέστερο Κανονισμό των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

β) σε περίπτωση που μεταβατικές διατάξεις των κωδικοποιούμενων νομοθετικών ή κανονιστικών κειμένων έχουν απωλέσει το αντικείμενο εφαρμογής τους εξαιτίας νομοθετικής ή κανονιστικής παρέμβασης που πραγματοποιήθηκε πριν από το έργο κωδικοποίησης ή αναμόρφωσης που έχει αναληφθεί. Η πιθανολόγηση ότι υφίστανται εκκρεμείς υποθέσεις, οι οποίες ρυθμίζονται με τις μεταβατικές αυτές διατάξεις, δεν συνιστά λόγο για την κωδικοποίησή τους. Συνεπώς, και σε αυτήν την περίπτωση μπορούν να απαλειφθούν.

γ) σε περίπτωση που η κωδικοποιούμενη διάταξη θέτει προθεσμία για την έκδοση κανονιστικής πράξης, η οποία κατά τον χρόνο που λαμβάνει χώρα το έργο κωδικοποίησης ή και αναμόρφωσης έχει παρέλθει, είναι αρμοδιότητα της Κ.Ε.Κ. να αποφασίζει κατά περίπτωση, αν θα παραμείνει ή θα παραλειφθεί η μνεία της προθεσμίας αυτής στην κωδικοποίηση.

Κεφάλαιο Ε' – Ενωσιακό και διεθνές δίκαιο

Οι Κανονισμοί των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν αποτελούν περιεχόμενο των κωδίκων. Επίσης, δεν κωδικοποιούνται νόμοι που κυρώνουν διεθνείς συμβάσεις. Κανονισμοί και νόμοι που κυρώνουν διεθνείς συμβάσεις λαμβάνονται υπόψη κατά το έργο της κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου μόνον στην περίπτωση που έχουν ως συνέπεια την τροποποίηση ή την κατάργηση διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας. Στην περίπτωση αυτή, πρέπει να μνημονεύονται ρητά στην αιτιολογική έκθεση που συνοδεύει τον κώδικα.

Οι διατάξεις που ενσωματώνουν Οδηγίες στην εσωτερική έννομη τάξη, παρά το ότι εμπίπτουν στην κατηγορία των κανόνων που έχουν αυξημένη τυπική ισχύ βάσει του άρθρου 28 του Συντάγματος, αποτελούν αντικείμενο κωδικοποίησης ή αναμόρφωσης του δικαίου. Στην

περίπτωση της κωδικοποίησης ή αναμόρφωσης μέρους του δικαίου που περιλαμβάνει διατάξεις Οδηγιών, οι σχετικοί ενωσιακοί κανόνες παρατίθενται ως παράτιτλος στο κείμενο του προσχεδίου και αναφέρονται υποχρεωτικά στον πίνακα αντιστοιχίας διατάξεων, δεδομένου ότι οφείλουν να προκύπτουν από τις κωδικοποιούμενες διατάξεις. Συνεπώς, όσον αφορά την παρακολούθηση και την τεκμηρίωση της ενσωμάτωσής τους στο προσχέδιο κώδικα, ισχύει ό,τι ισχύει και για τις διατάξεις του εθνικού δικαίου.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

Η τεχνική της κωδικοποίησης

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ: Η τεχνική της κωδικοποίησης

ΤΜΗΜΑ Ι – Διάρθρωση και περιεχόμενο

Η εργασία κατάρτισης κώδικα λαμβάνει υπόψη τους βασικούς στόχους κάθε κωδικοποίησης, δηλαδή την απλούστευση, τη συστηματική διάρθρωση των κωδικοποιούμενων διατάξεων ανά τομέα δικαίου ή αντικείμενο, καθώς και την ασφάλεια δικαίου.

Υπό την έννοια αυτή, η κωδικοποίηση επιδιώκει ομοιομορφία ως προς τη δόμηση και τη διατύπωση του περιεχομένου των διατάξεων, χωρίς εντούτοις να αποτελεί εξ υπαρχής νομοθέτηση. Ο βαθμός δυσκολίας του εγχειρήματος αυτού εξαρτάται από τις ποιοτικές αποκλίσεις των κωδικοποιούμενων διατάξεων.

Τεχνικοί κανόνες που εξυπηρετούν την επιδιωκόμενη ομοιομορφία, ειδικά όσον αφορά τη διατύπωση, είναι οι εξής:

α) οι εξουσιοδοτικές διατάξεις διατυπώνονται ως εξής:

1. «Με διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του/των Υπουργού/ών...»,

[6] Παράδειγμα	
ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ	
Κωδικοποιούμενη διάταξη	Κωδικοποιητική διάταξη
«Με προεδρικό διάταγμα, μετά από πρόταση του Υπουργού...»	«Με διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του/των Υπουργού/ών...»,»

2. «Με Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου που εκδίδεται ύστερα από πρόταση/εισήγηση του/των Υπουργού/ών...»,»

[7] Παράδειγμα	
ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ	
Κωδικοποιούμενη διάταξη	Κωδικοποιητική διάταξη
«Με Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου, κατόπιν εισήγησης του/των Υπουργού/ών ...»,»	«Με Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του/των Υπουργού/ών...»,»

3. «Με απόφαση του Υπουργού... που εκδίδεται ύστερα από πρόταση/ γνώμη/ εισήγηση του/της ...»,

[8] Παράδειγμα

Κωδικοποιούμενη διάταξη	Κωδικοποιητική διάταξη
«Με απόφαση του Υπουργού..., έπειτα από γνώμη του/της ...»,»	«Με απόφαση του Υπουργού... που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του/της ...»,»

4. «Με κοινή απόφαση των Υπουργών..., που εκδίδεται ύστερα από πρόταση/ γνώμη/ εισήγηση του/της...»,». Ως προς τη σειρά αναγραφής των υπουργών ακολουθείται η διατύπωση της κωδικοποιούμενης διάταξης, ενώ ως προς τον τίτλο των υπουργών ακολουθείται η ονομασία τους κατά τον χρόνο της κωδικοποίησης.

[9] Παράδειγμα

Κωδικοποιούμενη διάταξη	Κωδικοποιητική διάταξη
«Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, Υγείας και Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων..., έπειτα από γνώμη του/της ...»,»	«Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Υγείας και Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του/της ...»,»

β) Η ενδεικτική απαρίθμηση υποδηλώνεται συνήθως με ενδείξεις όπως «ιδίως», «όπως», «κυρίως» και πάντοτε εκτός παρένθεσης και χωρίς τη χρήση των συντομογραφιών «κ.λπ.» ή «κ.ο.κ.».

γ) Αποφεύγονται οι ακόλουθες διατυπώσεις, λέξεις ή φράσεις:

- γα) η διατύπωση «ή/και», διότι οι κανονιστικές ρυθμίσεις πρέπει να διέπονται από σαφήνεια και ακρίβεια.
- γβ) η λέξη «τυχόν», ως αυτονόητη και άρα περιττή.

[10] Παράδειγμα

Κωδικοποιούμενη διάταξη	Κωδικοποιητική διάταξη
«... τα τυχόν υπόλοιπα...»	«τα υπόλοιπα,»

γγ) η χρήση λέξεων μέσα σε παρενθέσεις, ως επεξήγηση ή συμπλήρωση μίας άλλης λέξης ή φράσης. Στην περίπτωση αυτή, οι λέξεις τίθενται ανάμεσα σε κόμματα.

[11] Παράδειγμα	
Κωδικοποιούμενη διάταξη	Κωδικοποιητική διάταξη
«τα αυτοκίνητα (βενζινοκίνητα και πετρελαιοκίνητα)»	«τα αυτοκίνητα, βενζινοκίνητα και πετρελαιοκίνητα.»

δ) Οι λέξεις «πριν», «μετά» και «ύστερα» συντάσσονται με την πρόθεση «από».

ε) Το άρθρο «τον» διατηρεί το τελικό «ν».

στ) Το άρθρο «την» διατηρεί το τελικό «ν» όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν ή από σύμφωνο στιγμιαίο (κ, π, τ, ξ, ψ) ή από τα συμφωνικά συμπλέγματα «μπ», «ντ», «γκ», «τσ» και «τζ».

ζ) Ορισμένα άκλιτα μόρια, ιδίως συνυφασμένα με την ορολογία ή παγωμένες εκφράσεις, εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται, προσαρμοσμένα στο τυπικό της δημοτικής, οπότε και γράφονται ως μία λέξη, όπως: υπόψη, ενόψει, εξάλλου, εξίσου, αφότου, έκτοτε, προτού, ωστόσο, μολοντί, εφόσον, καταρχήν, καταρχάς.

η) η φράση «σε περίπτωση που», όταν εισάγει υποθετικό λόγο, είναι σκόπιμο να αντικαθίσταται με φράση εισαγόμενη με το «αν» ή το «όταν», κατά περίπτωση.

θ) η λέξη «εκάστοτε», ως αυτονόητη και άρα περιττή.

[12] Παραδείγματα	
Κωδικοποιούμενη διάταξη	Κωδικοποιητική διάταξη
«του εκάστοτε Υπουργού Οικονομικών»	«του Υπουργού Οικονομικών»
«του εκάστοτε ισχύοντος Οργανισμού λειτουργίας...»	«του Οργανισμού λειτουργίας...»

ι) οι λέξεις «διάταξη» ή «διατάξεις». Τίθεται απευθείας η συντομογραφία «περ.» ή «παρ.» ή το άρθρο, το κεφάλαιο ή ο νόμος αντίστοιχα.

[13] Παραδείγματα	
Κωδικοποιούμενη διάταξη	Κωδικοποιητική διάταξη
«σύμφωνα με τη διάταξη/τις διατάξεις της περ. α' της παρ. 1 του άρθρου 8	«σύμφωνα με την περ. α' της παρ. 1 του άρθρου 8»
«σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 4622/2019»	«σύμφωνα με τον ν. 4622/2019»
«σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος κεφαλαίου»	«σύμφωνα με το παρόν κεφάλαιο»

ια) η χρήση της λέξης «αυτός», «αυτή» και «αυτό», όταν γίνεται αναφορά στον Κώδικα, στην ίδια παράγραφο ή στο ίδιο άρθρο. Στην περίπτωση αυτή, γίνεται χρήση των λέξεων «παρών», «παρούσα» και «παρόν», αντίστοιχα.

[14] Παραδείγματα	
Κωδικοποιούμενη διάταξη	Κωδικοποιητική διάταξη
«σύμφωνα με όσα προβλέπονται στον νόμο αυτό»	«σύμφωνα με όσα προβλέπονται στον παρόντα ⁶⁶ (ή στον παρόν) ⁶⁷ »
«σύμφωνα με όσα προβλέπονται στην παράγραφο αυτή»	«σύμφωνα με όσα προβλέπονται στην παρούσα ⁶⁸ »
«σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο άρθρο αυτό»	«σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο παρόν»

⁶⁶ Σε περίπτωση κωδικοποίησης με νόμο, εννοείται «στον παρόντα νόμο».

⁶⁷ Σε περίπτωση κωδικοποίησης με διάταγμα, εννοείται «στο παρόν διάταγμα».

⁶⁸ Εννοείται «στην παρούσα παράγραφο/περίπτωση/υποπερίπτωση».

ΤΜΗΜΑ II – Τίτλοι

Ο τίτλος του κώδικα, δηλαδή η διατύπωση που επιλέγεται για να δοθούν οι αναγκαίες πληροφορίες σχετικά με το αντικείμενό του στην επικεφαλίδα, πρέπει να είναι αρκούντως γενικός, συνοπτικός και περιεκτικός, αποδίδοντας το περιεχόμενό του και διευκολύνοντας την αναγνώρισή του. Σε αυτό το πλαίσιο, προτιμώνται νομοτεχνικές διατυπώσεις απλές και ευσύνοπτες, οι οποίες επιτρέπουν την ευχερή αλλά ακριβή προϋδέαση κάθε ενδιαφερομένου. Σκόπιμη είναι δε η χρήση των όρων «Κώδικας»/«Κωδικοποίηση» και, σε κάθε περίπτωση, της ονομαστικής κατά την εισαγωγική διατύπωση του τίτλου, ενώ πρέπει να αποφεύγεται η χρήση προθέσεων ή επιρρημάτων («Περί...» ή «Για...»).

[15] Παράδειγμα

π.δ. 28/2015 «Κώδικας πρόσβασης σε δημόσια έγγραφα και στοιχεία» (Α' 34)

Κάθε υποδιαίρεση του κώδικα φέρει ιδιαίτερο τίτλο, ο οποίος είναι επίσης γενικός, συνοπτικός, περιεκτικός και αποδίδει το περιεχόμενό τους. Ο τίτλος μιας υποδιαίρεσης (π.χ. Μέρους) δεν επιτρέπεται να ταυτίζεται με τον τίτλο άλλης, του ίδιου ή διαφορετικού επιπέδου (π.χ. Κεφαλαίου). Ο τίτλος άρθρου που υποδιαιρείται σε παραγράφους αναφέρεται, κατά κανόνα, στο περιεχόμενο περισσότερων ή όλων των παραγράφων, ενώ η σειρά της μνείας των θεμάτων στον τίτλο οφείλει καταρχήν να είναι αντίστοιχη με τη σειρά των παραγράφων. Αντίστοιχος κανόνας ισχύει και για στην περίπτωση συγκέντρωσης ομοιογενών άρθρων, ήτοι άρθρων, οι επιμέρους ρυθμίσεις των οποίων μπορούν να αναχθούν σε ευρύτερο αντικείμενο. Κάθε «ομαδοποίηση» φέρει τίτλο που αποδίδει το περιεχόμενο των επιμέρους ομαδοποιούμενων υποδιαίρεσεων.

ΤΜΗΜΑ III – Συστηματική διαίρεση

Ο κώδικας υποδιαιρείται σε άρθρα. Τα άρθρα, αναλόγως προς το περιεχόμενο και την έκτασή τους, μπορούν να ομαδοποιούνται σε «Κεφάλαια», «Τμήματα», «Μέρη» και «Βιβλία». Η διαίρεση σε Κεφάλαια, Τμήματα, Μέρη και Βιβλία αποτελεί τη γενική υποδιαίρεση του κώδικα, η διαίρεση σε άρθρα αποτελεί τη βασική υποδιαίρεση του κώδικα και οι υποδιαίρεσεις των άρθρων αποτελούν τη μερική υποδιαίρεση.

Μία ομάδα ομοιογενών άρθρων σκόπιμο είναι να «ομαδοποιούνται» σε «Κεφάλαια». Κατ' ανάλογο τρόπο, ομάδες ομοιογενών «Κεφαλαίων» μπορούν να ομαδοποιούνται σε «Τμήματα», τα «Τμήματα» σε «Μέρη» και τα «Μέρη» σε «Βιβλία».

Κάθε υποδιαίρεση του κώδικα πρέπει να χαρακτηρίζεται από ομοιογένεια ως προς την ύλη που ρυθμίζεται με αυτή. Η ομοιογένεια έχει την έννοια της αποτύπωσης στο κείμενο του άρθρου όσων κανόνων έχουν το ίδιο ειδικότερο αντικείμενο και μόνο κατ' εξαίρεση και συναφών διατάξεων. Ως εκ τούτου είναι προτιμότερο να δημιουργούνται περισσότερα άρθρα με ομοιογενή παρά λιγότερα με ετερογενή ύλη.

[16] Παράδειγμα

Οι διατάξεις με τις οποίες ορίζονται οι προϋποθέσεις για τον χαρακτηρισμό κτίσματος ως αυθαίρετου, παρότι είναι συναφείς με τις διατάξεις που ορίζουν τα αρμόδια όργανα για την κήρυξη αυθαίρετου ως κατεδαφιστέου, είναι πρόσφορο να ομαδοποιούνται βάσει του ειδικότερου αντικειμένου τους και να περιλαμβάνονται σε χωριστά άρθρα.

ΤΜΗΜΑ IV – Αρίθμηση των υποδιαίρέσεων

Τα Κεφαλαία, τα Τμήματα, τα Μέρη και τα Βιβλία του Κώδικα μνημονεύονται με κεφαλαία ελληνικά γράμματα και στη συνέχεια τίθενται η αρίθμησή τους.

Τα Κεφάλαια αριθμούνται με κεφαλαία ελληνικά γράμματα, τα Τμήματα κατά το λατινικό σύστημα με κεφαλαία γράμματα, τα Μέρη με κεφαλαία ελληνικά γράμματα και τα Βιβλία με τακτικό αριθμητικό (πρώτο, δεύτερο κ.ο.κ.), ολογράφως με κεφαλαία ελληνικά γράμματα. Η αρίθμηση αυτή εξαντλείται στο πλαίσιο της κάθε υποδιαίρεσης.

Τα άρθρα μνημονεύονται με κεφαλαίο το αρχικό τους γράμμα και αριθμούνται με αραβικούς αριθμούς (Άρθρο 1, Άρθρο 2, 3 κ.ο.κ.). Η αρίθμηση πρέπει να είναι συνεχής από την αρχή του κώδικα μέχρι το τέλος, ακόμη και αν αυτός υποδιαιρείται σε Κεφάλαια, Τμήματα, Μέρη ή Βιβλία.

[17] Παράδειγμα

BIBLIO ΠΡΩΤΟ (τίτλος)
ΜΕΡΟΣ Α΄ (τίτλος)
ΤΜΗΜΑ Ι (τίτλος)
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄ (τίτλος)
Άρθρο 1 (τίτλος)

ΤΜΗΜΑ V – Υποδιαίρεση των άρθρων

Τα άρθρα μπορεί να υποδιαιρούνται σε παραγράφους, περιπτώσεις, υποπεριπτώσεις και στοιχεία, ανάλογα με το ουσιαστικό τους περιεχόμενο. Όταν το άρθρο έχει μία παράγραφο, δεν αριθμείται. Κάθε παράγραφος αποτελείται από ένα ή περισσότερα εδάφια. Ως εδάφιο ορίζεται μία λεκτική περίοδος μεταξύ δύο τελειών. Τα εδάφια δεν αριθμούνται και διατυπώνονται σε συνεχόμενη γραφή, δηλαδή χωρίς να αλλάζει η γραμμή στο κείμενο.

Όταν το περιεχόμενο μιας παραγράφου ή ενός άρθρου περιέχει απαρίθμηση περιπτώσεων, η αρίθμηση των περιπτώσεων γίνεται με μικρά ελληνικά γράμματα. Εφόσον υπάρχει ανάγκη υποδιαίρεσης των περιπτώσεων, αυτές υποδιαιρούνται σε υποπεριπτώσεις. Οι υποπεριπτώσεις διατυπώνονται με διπλά μικρά ελληνικά γράμματα. Το πρώτο γράμμα κάθε υποπερίπτωσης δηλώνει την περίπτωση την οποία αφορά και το δεύτερο την αρίθμηση της υποπερίπτωσης.

Περαιτέρω, όταν υπάρχει ανάγκη υποδιαίρεσης και των υποπεριπτώσεων, αυτές υποδιαίρονται σε στοιχεία. Τα στοιχεία αριθμούνται κατά το λατινικό σύστημα, με μικρά γράμματα.

Όταν μία παράγραφος ή ένα άρθρο περιλαμβάνει απαρίθμηση περιπτώσεων, πρέπει να υπάρχει μέριμνα ώστε κάθε απαριθμούμενη περίπτωση να συνδέεται άμεσα, νοηματικά και συντακτικά, με την εισαγωγική φράση της παραγράφου ή του άρθρου. Το ίδιο ισχύει για τις υποπεριπτώσεις και για τα στοιχεία. Για τον σκοπό αυτό πρέπει να αποφεύγεται η παρεμβολή αυτοτελών φράσεων ή εδαφίων σε μία απαρίθμηση.

[18] Παράδειγμα

Άρθρο 3 (τίτλος)
1. (εισαγωγικό εδάφιο):
α) (περίπτωση)
αα) (υποπερίπτωση)
αβ) (υποπερίπτωση)
αγ) (υποπερίπτωση)
i) (στοιχείο)
ii) (στοιχείο)
iii) (στοιχείο)
β) (περίπτωση)
βα) (υποπερίπτωση)
ββ) (υποπερίπτωση)
βγ) (υποπερίπτωση)
γ) (περίπτωση)
γα) (υποπερίπτωση)
γβ) (υποπερίπτωση)
γγ) (υποπερίπτωση)
2. (παράγραφος)
3. (παράγραφος)

ΤΜΗΜΑ VI – Κατάστρωση του κειμένου

Οι κωδικοποιούμενες διατάξεις καταχωρίζονται στον κώδικα με συγκεκριμένο και συστηματικό τρόπο. Οι γενικοί κανόνες, οι γενικές δηλαδή αρχές που ρυθμίζουν τον πυρήνα ενός συγκεκριμένου θέματος, προηγούνται των διατάξεων που περιέχουν παρεπόμενες και ειδικότερες ρυθμίσεις. Επίσης, η ρύθμιση των κύριων θεμάτων προηγείται της ρύθμισης των δευτερευόντων θεμάτων. Επιπλέον, οι διατάξεις που θέτουν κανόνες προηγούνται των διατάξεων που ορίζουν παρεκκλίσεις ή εξαιρέσεις.

Ειδικότερα, η κατάστρωση του κειμένου ακολουθεί την εξής σειρά:

α) Γενικές διατάξεις

Διατάξεις που αποτελούν το υπόβαθρο της κωδικοποιούμενης νομοθετικής ύλης, όπως ο σκοπός και το πεδίο εφαρμογής και περιέχουν ορισμούς και γενικές αρχές. Ειδικότερα, οι ορισμοί παρατίθενται μετά από το πεδίο εφαρμογής, εκτός αν αφορούν ειδικά ορισμένα μόνο μέρη της κωδικοποιούμενης ύλης, οπότε και παρατίθενται στο οικείο μέρος.

β) Ουσιαστικές διατάξεις

Διατάξεις που δεν αναφέρονται σε θέματα διαδικασίας, αλλά περιέχουν ουσιαστικές ρυθμίσεις. Ουσιαστικές είναι κατά κανόνα οι διατάξεις που θεσπίζουν προϋποθέσεις και κωλύματα για την άσκηση δικαιώματος, υποχρεώσεις, απαγορεύσεις και ειδικότερους όρους για την ανάπτυξη ορισμένης δραστηριότητας.

γ) Οργανωτικές και διαδικαστικές διατάξεις και διατάξεις που περιλαμβάνουν προθεσμίες

Διατάξεις που αναφέρονται στη σύσταση, συγκρότηση, σύνθεση, λειτουργία και στις αρμοδιότητες των οργάνων, καθώς και στη διαδικασία και την προθεσμία που τηρείται για την έκδοση πράξεων.

δ) Διατάξεις που προβλέπουν ποινικές και διοικητικές κυρώσεις και δικονομικές διατάξεις

Καταρχήν, διατάξεις που περιλαμβάνουν ποινικές κυρώσεις οφείλουν να εντάσσονται συστηματικά σε ποινικούς νόμους. Εντούτοις, δεν είναι σπάνιο ποινικές κυρώσεις να εντοπίζονται σε διατάξεις εκτός των ποινικών νόμων. Σε αυτήν την περίπτωση, το έργο της κωδικοποίησης ή της αναμόρφωσης του δικαίου είναι να εξετάζει αν τα πραγματικά περιστατικά που αποτελούν αντικείμενο ρύθμισης των ποινικών διατάξεων που κωδικοποιούνται ή αναμορφώνονται, καλύπτονται ήδη από υφιστάμενη (ενδεχομένως μεταγενέστερη των κωδικοποιούμενων διατάξεων) ποινική νομοθεσία. Ακολούθως, εάν δεν καλύπτονται, πρέπει να εξεταστεί η ένταξή τους σε σχετικούς ποινικούς νόμους και εάν ούτε αυτό είναι εφικτό, πρέπει να ομαδοποιούνται για να ενταχθούν διακριτά και συστηματικά στο κωδικοποιημένο κείμενο, μετά από τις οργανωτικές και πριν από τις εξουσιοδοτικές διατάξεις.

Η ως άνω μεθοδολογική προσέγγιση αφορά και τις πάσης φύσεως δικονομικές διατάξεις, οι οποίες πρέπει καταρχήν να περιλαμβάνονται στη νομοθεσία που ρυθμίζει δικονομικά ζητήματα. Αντιθέτως, όσον αφορά διατάξεις που προβλέπουν διοικητικές κυρώσεις, εντάσσονται επίσης συστηματικά - στο ίδιο πλαίσιο, αλλά διακριτά από τις τυχόν ποινικές αλλά και τις δικονομικές διατάξεις - και κατά σειρά μετά από τις οργανωτικές και πριν από τις εξουσιοδοτικές διατάξεις. Εντούτοις, και στην περίπτωση των διατάξεων που προβλέπουν διοικητικές κυρώσεις και πρόστιμα, πρέπει καταρχήν να εξετάζεται η δυνατότητα ένταξής τους σε τυχόν υφιστάμενη σχετική νομοθεσία που, εάν είναι δυνατή, πρέπει να συνοδεύεται από απαλοιφή της σχετικής διάταξης από το κωδικοποιημένο κείμενο και ένταξή της στην υφιστάμενη νομοθεσία διαμέσου της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας.

Για παράδειγμα, δεδομένου ότι διοικητικές κυρώσεις που αφορούν φορολογικές παραβάσεις είναι συγκεντρωμένες στον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (ΚΦΔ), εάν σε περίπτωση κωδικοποίησης φορολογικής νομοθεσίας προκύψει διοικητική κύρωση που βρίσκεται εκτός του ΚΦΔ, η σχετική διάταξη απαλείφεται από το κωδικοποιημένο κείμενο και εντάσσεται στον ΚΦΔ, σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία.

ε) Εξουσιοδοτικές διατάξεις

Διατάξεις με τις οποίες παρέχεται η εξουσιοδότηση, σύμφωνα με το άρθρο 43 παρ. 2 και 4 του Συντάγματος, στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και (στην περίπτωση της παρ. 2) σε άλλα όργανα της Διοίκησης να θεσπίσουν δευτερογενείς κανόνες δικαίου. Οι εξουσιοδοτικές διατάξεις τίθενται σε αυτοτελές κεφάλαιο ή άρθρο του κώδικα, πριν από τις μεταβατικές διατάξεις.

στ) Μεταβατικές διατάξεις

Ο κώδικας πρέπει να διατηρεί αμετάβλητες τις διαχρονικού δικαίου ρυθμίσεις των κωδικοποιούμενων νομοθετημάτων. Για τον σκοπό αυτόν, επιβάλλεται να περιλαμβάνει στο τέλος, σε ειδικό κεφάλαιο ή άρθρο, τις μεταβατικές διατάξεις που υπήρχαν στην υπό κωδικοποίηση νομοθεσία, αν αυτό κρίνεται απαραίτητο. Οι κωδικοποιούμενες μεταβατικές διατάξεις περιλαμβάνονται προσαρμοσμένες στο κείμενο του κώδικα. Ενδεικτικά, οι διατάξεις αυτές δεν προσδιορίζονται με αναφορά στο νομοθετικό κείμενο από όπου προέρχονται αλλά στο κεφάλαιο, το άρθρο ή την παράγραφο του κώδικα.

ζ) Διατάξεις που καταργούνται ή διατηρούνται σε ισχύ

Καταργητικές είναι οι διατάξεις του κώδικα με τις οποίες καταργούνται στο σύνολό τους ή εν μέρει κωδικοποιούμενες διατάξεις που ισχύουν κατά την έναρξη ισχύος του. Εντούτοις, οι κωδικοποιούμενες διατάξεις δεν καταργούνται απαραίτητα στο σύνολό τους μετά από την κωδικοποίηση. Αντίθετα, κωδικοποιούμενες διατάξεις, εφόσον κρίνεται σκόπιμο ότι δεν πρέπει να καταργηθούν ρητά, εξακολουθούν να ισχύουν και μετά από την έναρξη ισχύος του κώδικα.

Στην περίπτωση της κωδικοποίησης και αναμόρφωσης διατάξεων με τυπικό νόμο, εφόσον καταργούνται ισχύουσες διατάξεις, πρέπει να γίνεται ειδική πρόβλεψη σε ιδιαίτερο άρθρο του κυρωτικού νόμου. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση της κωδικοποίησης και αναμόρφωσης με προεδρικό διάταγμα διατάξεων τυπικών νόμων, κανονιστικών διαταγμάτων και άλλων κανονιστικών πράξεων, υπό την απαραίτητη προϋπόθεση ότι αυτό προβλέπεται ρητώς στην εκάστοτε ειδική εξουσιοδότηση. Τέλος, σε ιδιαίτερο άρθρο πρέπει να περιλαμβάνονται οι καταργούμενες διατάξεις και σε περίπτωση της κωδικοποίησης κανονιστικών διαταγμάτων και εν γένει κανονιστικών πράξεων, με ταυτόχρονη κατάργησή τους, με διάταγμα.

η) Έναρξη ισχύος

Οι διατάξεις που προβλέπουν το χρονικό σημείο έναρξης της ισχύος του κώδικα δεν περιλαμβάνονται στο κείμενό του, αλλά στον κυρωτικό νόμο ή στο προεδρικό διάταγμα.

ΤΜΗΜΑ VII – Δομή των άρθρων

Το έργο της κωδικοποίησης και αναδιάρθρωσης του δικαίου επιτρέπει παρεμβάσεις στη δομή του κωδικοποιούμενου νομοθετήματος και στην εν γένει διάρθρωσή του, αρκεί να μην αλλοιώνεται η αληθής έννοια των κωδικοποιούμενων διατάξεων και να αποφεύγονται ερμηνευτικά προβλήματα. Σε αυτό το πλαίσιο, ειδικά στην περίπτωση που η κείμενη νομοθεσία παραπέμπει σε κωδικοποιούμενη διάταξη, είναι σκόπιμο να διατηρείται η δομή της τελευταίας.

Κατά κανόνα, πάντως, το αντικείμενο των ρυθμίσεων ορισμένου θέματος δεν είναι απαραίτητο να εξαντλείται σε ένα μόνο άρθρο, αρκεί η κατάτμηση να μην καταλήγει σε υπέρμετρο και τυπολατρικό κατακερματισμό του κειμένου. Αντιθέτως, η αύξηση του αριθμού των άρθρων και όχι των παραγράφων που περιέχονται σε αυτά, αποτελεί καλή πρακτική. Η μέθοδος αυτή

διευκολύνει μεταγενέστερες μεταβολές διατάξεων του κώδικα, καθώς και τις παραπομπές άλλων νομοθετημάτων σε αυτές.

ΤΜΗΜΑ VIII – Διατύπωση

Οι διατάξεις του κώδικα πρέπει να χαρακτηρίζονται από συντομία, σαφήνεια και περιεκτικότητα. Οι προτάσεις πρέπει να είναι σύντομες και εύληπτες. Αποφεύγονται πλατειασμοί και πολύπλοκες διατυπώσεις που πολλές φορές προκαλούν ασάφεια. Επίσης, αποφεύγονται οι μακρές, δαιδαλώδεις και σχοινοτενείς φράσεις, που απαρτίζονται από πλήθος επιμέρους παρενθετικών ή αναφορικών προτάσεων, καθιστώντας δυσχερή ή και αδύνατη την κατανόηση. Η κατανομή των νοημάτων σε περισσότερες αυτοτελείς, μικρές, περιεκτικές και ακριβόλογες προτάσεις συμβάλλει στην ευχερέστερη κατανόηση του κειμένου του κώδικα. Οι σχέσεις μεταξύ των διαφόρων μερών της φράσης πρέπει να είναι γραμματικά και συντακτικά σωστές. Δεν πρέπει να καταλείπεται περιθώριο αμφισβήτησης αν, για παράδειγμα, το αντικείμενο αφορά το ρήμα της κύριας πρότασης ή το ρήμα της δευτερεύουσας πρότασης.

[19] Παραδείγματα	
Κωδικοποιούμενη διάταξη	Κωδικοποιητική διάταξη
«Για την κατάταξη του υποψηφίου»	«Για τη διενέργεια κατάταξης του υποψηφίου»
«Η συντέλεση της παράδοσης»	«Η παράδοση»
«Για τον σκοπό της εξυπηρέτησης του επιβατικού κοινού»	«Για την εξυπηρέτηση του επιβατικού κοινού»
«Η ανάγκη πρόληψης ανωμαλιών από την παρακώλυση εκτέλεσης των εναέριων συγκοινωνιών»	«Για να προληφθούν ανωμαλίες από την παρακώλυση των εναέριων συγκοινωνιών»

ΤΜΗΜΑ IX – Γραμματική ενότητα και γλώσσα

Η κωδικοποίηση καταρχήν χρησιμοποιεί την επίσημη νεοελληνική (δημοτική) γλώσσα και γραμματική. Η συνοχή του κειμένου προϋποθέτει τη χρήση του ίδιου γλωσσικού ιδιώματος και των ίδιων γραμματικών κανόνων, σε όλη την έκταση του κώδικα. Προσοχή πρέπει, επίσης, να δίδεται στην ορθογραφική ομοιομορφία των λέξεων και στη σύνταξη των ρημάτων.

[20] Παραδείγματα

καταλήξεις ουσιαστικών στη γενική ενικού σε -ης ή -έως

εταιρεία/εταιρία

αφορά την ή αφορά στην σε όλο το κείμενο

Εντούτοις, επιτρέπεται κατά περίπτωση η χρήση παλαιότερων γραμματικών τύπων, όταν με αυτούς εξυπηρετούνται καλύτερα η πυκνότητα και η ακρίβεια του κειμένου. Η πυκνότητα που εξασφαλίζει στο κείμενο η χρήση μιας μετοχής ή μιας φράσης ή μιας παγιωμένης έκφρασης, που πάντως δεν έχει αντικατασταθεί από κάποια άλλη αντίστοιχη της δημοτικής, δεν πρέπει να θυσιάζεται σε τυπολατρικούς κανόνες, οι οποίοι οδηγούν σε λεκτική χαλαρότητα, εξεζητημένη απλούστευση και αλλοίωση του ύφους ενός επίσημου νομικού κειμένου, όπως είναι το κείμενο του κώδικα.

Επιπλέον, η λελογισμένη χρήση όρων της επιστήμης ή της καθομιλουμένης είναι αποδεκτή, εφόσον είναι καθιερωμένη στον συγκεκριμένο τομέα δραστηριότητας, στον οποίο αφορά η κωδικοποίηση, και, επιπλέον, ικανοποιεί τις απαιτήσεις ενός δημόσιου κειμένου που υπερβαίνει τα στενά όρια μιας συγκεκριμένης γεωγραφικής περιοχής και μιας περιορισμένης χρονικής περιόδου.

ΤΜΗΜΑ Χ – Ορολογία

Ιδιαίτερη φροντίδα πρέπει να καταβάλλεται κατά τη διατύπωση του κειμένου του κώδικα για την εξασφάλιση της επιβαλλόμενης ομοιομορφίας στους όρους σε σχέση και με τη λοιπή νομοθεσία. Η ανομοιομορφία, ιδίως στην ορολογία, ενδέχεται να έχει δυσμενείς συνέπειες ακόμη και στο ουσιαστικό περιεχόμενο των διατάξεων του κώδικα, προκαλώντας ερμηνευτικά ζητήματα.

Ειδικότερα, προκειμένου να διευκολυνθεί η κατανόηση και η ερμηνεία μιας διάταξης, πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα για τη συνοχή του κειμένου. Μπορεί να γίνει διάκριση μεταξύ της τυπικής συνοχής, που αφορά τις πτυχές της ορολογίας, και της ουσιαστικής συνοχής με ευρεία έννοια, που αφορά τη λογική του συνόλου του κώδικα.

Η συνοχή του κειμένου εξασφαλίζεται με τη χρήση ίδιων όρων για να αποδίδονται οι ίδιες έννοιες. Επίσης, εξασφαλίζεται όταν δεν χρησιμοποιούνται ταυτόσημοι όροι για να εκφράσουν διαφορετικές έννοιες. Ο στόχος έγκειται στη μη ύπαρξη διαφορούμενων εννοιών, αντιφάσεων ή αμφιβολιών ως προς τη σημασία μιας έννοιας. Επομένως, ο ίδιος όρος πρέπει να χρησιμοποιείται με ομοιόμορφο τρόπο όταν πρέπει να αποδοθεί η ίδια έννοια, ενώ πρέπει να επιλέγεται άλλος όρος, όταν επιδιώκεται η απόδοση διαφορετικής έννοιας. Σε περίπτωση διαφοροποιήσεων στην ορολογία που χρησιμοποιείται στις κωδικοποιούμενες διατάξεις, ενδείκνυται η χρήση του όρου που έχει επικρατήσει στη νομοθεσία ή τη νομολογία και, σε κάθε περίπτωση, η επιλογή πρέπει να αιτιολογείται ειδικώς στην αιτιολογική έκθεση.

ΤΜΗΜΑ ΧΙ – Ξένοι όροι

Κατά κανόνα, πρέπει να αποφεύγεται η χρήση ξένων όρων ή λέξεων. Αν οι κωδικοποιούμενες διατάξεις περιλαμβάνουν ξένους όρους ή λέξεις, χωρίς αυτό να είναι αναγκαίο, πρέπει, κατά την κωδικοποίηση, να αποδίδονται στην ελληνική γλώσσα, εφόσον έχει διαπλασθεί σχετικώς δόκιμος όρος. Αν υπάρχει ελληνικός όρος, ο οποίος δεν έχει επικρατήσει, παρατίθεται και ο ξενόγλωσσος μέσα σε παρένθεση.

ΤΜΗΜΑ XII – Χρήση κεφαλαίων και μικρών γραμμάτων

Η χρήση κεφαλαίων γραμμάτων απαιτείται να ακολουθεί τους κανόνες της νεοελληνικής (δημοτικής) γλώσσας, ακόμα και αν το κωδικοποιούμενο κείμενο αναγράφει σε κεφαλαία μορφή τα αρχικά ουσιαστικών και επιθέτων, δίχως να προβλέπεται από τους εν λόγω κανόνες. Ειδικότερα, κεφαλαία γράμματα χρησιμοποιούνται μόνον στα κύρια και εθνικά ονόματα, στα ονόματα των μηνών και των ημερών, στα τοπωνύμια, στους τιμητικούς τίτλους και στα αρκτικόλεξα ονομασιών νομικών προσώπων, οργανισμών, αυτοτελών υπηρεσιών και παρεμφερών οντοτήτων. Τα αρκτικόλεξα παρατίθενται με την παρεμβολή τελείας στα κατάλληλα σημεία. Κατ' εξαίρεση, αρκτικόλεξα που έχει καθιερωθεί να αναφέρονται χωρίς τελείες ή αρκτικόλεξα ευρέως χρησιμοποιούμενα αναγράφονται χωρίς τελείες. Οι αρχές και τα όργανα του κράτους (λ.χ. υπουργοί, υπουργεία) γράφονται με το πρώτο γράμμα κεφαλαίο όταν αναφέρονται στον φορέα συγκεκριμένου αξιώματος ή ιδιότητας. Αντιθέτως, όταν πρόκειται για γενική αναφορά γράφονται με μικρό. Λέξεις όπως «Κράτος», «Χώρα», «Δημόσιο», «Σύνταγμα» και «Διοίκηση» γράφονται με κεφαλαίο. Οι φράσεις «κράτος μέλος» (της Ε.Ε.), «ελληνική επικράτεια» και «δημόσιος τομέας» γράφονται με μικρό.

[21] Παραδείγματα

Αρκτικόλεξα με τελείες: «Ε.Ο.Π.Υ.Υ.», «Ε.Ο.Φ.», «Υ.Π.Α.»

Αρκτικόλεξα χωρίς τελείες: οι κατηγορίες δημόσιων υπαλλήλων ΠΕ, ΤΕ, ΔΕ, «ΔΕΗ», «ΟΤΕ»

«Με απόφαση του Πρωθυπουργού, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Υπουργού Δικαιοσύνης»

«ο αρμόδιος κατά περίπτωση υπουργός»

«η Περιφέρεια Πελοποννήσου», «ο Δήμος Αθηναίων»

«σε κάθε περιφέρεια της Χώρας», «σε κάθε δήμο ή κοινότητα της Χώρας»

ΤΜΗΜΑ XIII – Παραπομπές

Το ζήτημα που πρέπει να αποσαφηνίζεται κάθε φορά όσον αφορά τις παραπομπές είναι καταρχήν εάν η διάταξη στην οποία γίνεται η παραπομπή παραμένει σε ισχύ ή έχει καταργηθεί. Κρίσιμο προς αποσαφήνιση ζήτημα είναι, επίσης, εάν η διάταξη στην οποία γίνεται η παραπομπή, παρότι τελεί σε ισχύ, έχει ουσιαστικά καταργηθεί από νεότερη διάταξη. Στην περίπτωση αυτή η κωδικοποιούμενη διάταξη αναδιατυπώνεται, έτσι ώστε η κωδικοποιητική διάταξη να αποδίδει ορθά την παραπομπή. Αν απαιτείται να γίνει ερμηνεία, όπως όταν η διάταξη στην οποία γίνεται

παραπομπή, έχει καταργηθεί, τροποποιηθεί ή αντικατασταθεί, είναι αναγκαία η κρίση της Κ.Ε.Κ. ή της κατά περίπτωση ορισθείσας επιτροπής κωδικοποίησης ως προς την έννοια της παραπομπής. Εν αμφιβολία, το κείμενο παραμένει ως έχει.

Κεφάλαιο Α' – Παραπομπές σε άλλα νομοθετήματα

Όταν είναι αναγκαία η μνεία άλλων νομοθετημάτων, αυτή πρέπει να γίνεται κατά τρόπο ενιαίο σε όλον τον κώδικα. Συγκεκριμένα, για λόγους ακρίβειας και διευκόλυνσης του χρήστη, αναγράφεται ο αριθμός ή η ημερομηνία υπογραφής (όταν δεν είναι ενάριθμα), καθώς και το έτος έκδοσης του νομοθετήματος ή της κανονιστικής πράξης. Κατά την πρώτη και μόνο μνεία του νομοθετήματος ή της κανονιστικής πράξης δηλώνεται σε παρένθεση τα στοιχεία της δημοσίευσής τους στο φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως, χωρίς το αρκτικόλεξο «ΦΕΚ». Αποφεύγεται η παράθεση του τίτλου. Εάν παρατίθεται πρέπει να είναι πλήρης και όπως αναγράφεται στο σχετικό ΦΕΚ.

Ειδικότερα:

α) Στις συντομογραφίες των νόμων, των αναγκαστικών νόμων, των νομοθετικών διαταγμάτων και των προεδρικών διαταγμάτων γίνεται χρήση του μικρού γράμματος.

[22] Παραδείγματα

«... σύμφωνα με τον ν. 3852/2010 (Α' 87)»

«... σύμφωνα με τον α.ν. 1846/1951»

«... σύμφωνα με το ν.δ. 17/1974»

«... σύμφωνα με το π.δ. 1/2020»

«... σύμφωνα με το από 31.12.1981 π.δ. »

β) Στις συντομογραφίες των Πράξεων Νομοθετικού Περιεχομένου (Π.Ν.Π.) και των Πράξεων Υπουργικού Συμβουλίου (Π.Υ.Σ.) γίνεται χρήση κεφαλαίων γραμμάτων. Στην περίπτωση Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου τίθεται το ΦΕΚ στο οποίο έχει δημοσιευθεί, καθώς και το άρθρο του νόμου με το οποίο έχει κυρωθεί.

[23] Παραδείγματα

«... σύμφωνα με την **υπ' αρ.** 1/2020 Π.Υ.Σ. (Α' 12)»

«... σύμφωνα με την από 24.7.2019 Π.Ν.Π. (Α' 127), που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 4626/2019 (Α' 141),...»

γ) Όταν πρόκειται για Κώδικα, μνημονεύεται ο τίτλος του Κώδικα και, κατά την πρώτη μνεία του, μέσα σε παρένθεση ο νόμος με τον οποίο έχει κυρωθεί.

[24] Παράδειγμα

«σύμφωνα με τον Κώδικα οργανισμού δικαστηρίων και κατάστασης δικαστικών λειτουργιών (ν. 1756/1988, Α΄ 35)»

δ) Όταν πρόκειται για αποφάσεις του Πρωθυπουργού, μελών της Κυβέρνησης και υφυπουργών, τίθεται η φράση «υπ' αρ.» και στη συνέχεια ο αριθμός και το έτος έκδοσής τους, καθώς και ο τίτλος του υπογράφοντος οργάνου, όπως μνημονεύεται στο ΦΕΚ δημοσίευσής της.

[25] Παράδειγμα

Κωδικοποιούμενη διάταξη	Κωδικοποιητική διάταξη
«...σύμφωνα με την αριθ. πρωτ. 1/2020 υπουργική απόφαση»	«...σύμφωνα με την υπ' αρ. 1/2020 απόφαση του Υπουργού/Αναπληρωτή Υπουργού/Υφυπουργού Οικονομικών»

ε) Όταν πρόκειται για κοινές αποφάσεις μελών της Κυβέρνησης και υφυπουργών τίθεται η φράση «υπ' αρ.», και στη συνέχεια ο αριθμός και το έτος έκδοσής τους, καθώς και οι υπογράφοντες κατά τη σειρά με την οποία αναφέρονται στο ΦΕΚ δημοσίευσης.

[26] Παράδειγμα

Κωδικοποιούμενη διάταξη	Κωδικοποιητική διάταξη
«...σύμφωνα με την αριθ. πρωτ. 1/2020 κ.υ.α./κοινή υπουργική απόφαση»	«...σύμφωνα με την υπ' αρ. 1/2020 κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Εξωτερικών και Εθνικής Άμυνας»

στ) Αποφεύγεται η αναφορά ενωσιακής Οδηγίας, που έχει ενσωματωθεί στην εσωτερική έννομη τάξη. Στην περίπτωση αυτή, προτιμάται να γίνεται αναφορά στο νομοθέτημα που την έχει ενσωματώσει.

ζ) Οι Κανονισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης τίθενται με μνεία του έτους έκδοσης και του αριθμού τους, του οργάνου που τους έχει εκδώσει, της ημερομηνίας έκδοσής τους, του θέματός τους και του φύλλου της Επίσημης Εφημερίδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσα σε παρένθεση.

[27] Παράδειγμα

«σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2019/942 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5^{ης} Ιουνίου 2019 για την ίδρυση Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (L 158)»

η) Όταν γίνεται αναφορά σε συγκεκριμένες διατάξεις νομοθετήματος ή κανονιστικής πράξης, τηρείται η ακόλουθη σειρά: εδάφιο, στοιχείο, υποπερίπτωση, περίπτωση, παράγραφος, άρθρο.

Ειδικότερα οι υποδιαίρεσεις του άρθρου μνημονεύονται, χωρίς να προηγείται η λέξη «διατάξεις», ως εξής:

το εδάφιο: ολογράφως με τακτικό αριθμητικό πρώτο, δεύτερο, τρίτο κ.ο.κ. και όχι ως εδάφιο α', β', γ',

το στοιχείο: ολογράφως,

η υποπερίπτωση: υποπερ.,

η περίπτωση: περ.,

η παράγραφος: παρ.

[28] Παράδειγμα

«... σύμφωνα με το (πρώτο, δεύτερο κ.ο.κ.) εδάφιο ... του στοιχείου ... της υποπερ. ... της περ. ... της παρ. ... του άρθρου... του ν. 4622/2019 (Α' 133)»

Κεφάλαιο Β' – Παραπομπές σε άλλα άρθρα ή υποδιαίρεσης άρθρων του κώδικα

α) Οι φράσεις «του παρόντος Κώδικα» ή «του Κώδικα αυτού», καθώς και «του παρόντος άρθρου» ή «του άρθρου αυτού» είναι περιττές.

[29] Παραδείγματα

Κωδικοποιούμενη διάταξη	Κωδικοποιητική διάταξη
«...σύμφωνα με το άρθρο 1 του παρόντος νόμου/του νόμου αυτού...»	«...σύμφωνα με το άρθρο 1...»
«...σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 2 του παρόντος νόμου/του νόμου αυτού...»	«σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 2...»
«...σύμφωνα με την παρ. 2 του παρόντος άρθρου/του άρθρου αυτού...»	«... σύμφωνα με την παρ. 2...»

Κατ' εξαίρεση και για την αποφυγή συγχύσεων, όταν στην ίδια διάταξη όπου γίνεται η εσωτερική παραπομπή μνημονεύεται και η διάταξη κάποιου άλλου νομοθετήματος ή κανονιστικής πράξης, μόνο τότε γράφουμε «σύμφωνα με την παρ. 3 του παρόντος» ή «σύμφωνα με το άρθρο 9 του παρόντος».

[30] Παραδείγματα

«... στην παρ. 3 του παρόντος και στην παρ. 5 του άρθρου 7 του ν. 4622/2019»

«... στο άρθρο 9 του παρόντος και στην παρ. 5 του άρθρου 7 του ν. 4622/2019»

β) Όπου γίνεται εσωτερική παραπομπή σε άλλα άρθρα του Κώδικα, αρκεί η μνεία των άρθρων αριθμητικά, χωρίς τη φράση «του προηγούμενου/επόμενου άρθρου».

[31] Παράδειγμα

Κωδικοποιούμενη διάταξη	Κωδικοποιητική διάταξη
«... σύμφωνα με το προηγούμενο άρθρο»	«... σύμφωνα με το άρθρο 3...»

γ) Όπου γίνεται εσωτερική παραπομπή σε άλλες υποδιαίρεσεις του ίδιου άρθρου, που αριθμούνται με αριθμό ή μικρό ελληνικό ή λατινικό γράμμα γίνεται μνεία της αρίθμησής τους, αντί της φράσης «την προηγούμενη/επόμενη παράγραφο/περίπτωση/υποπερίπτωση», «το προηγούμενο/επόμενο στοιχείο».

[32] Παραδείγματα

Κωδικοποιούμενη διάταξη	Κωδικοποιητική διάταξη
«... σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο»	«... σύμφωνα με την παρ. 2...»
«... όπως προβλέπεται στις επόμενες παραγράφους»	«... όπως προβλέπεται στις παρ. 7, 8 και 9...»
«... σύμφωνα με τις προηγούμενες περιπτώσεις...»	«... σύμφωνα με τις περ. α, β και γ...»
«... σύμφωνα με την επόμενη υποπερίπτωση...»	«... σύμφωνα με την υποπερ. αβ...»

ΤΜΗΜΑ XIV - Συντομογραφίες

Η χρήση συντομογραφιών πρέπει να είναι λελογισμένη και να αποσκοπεί πρωτίστως στη διευκόλυνση των τελικών χρηστών. Όπου τίθενται συντομογραφίες, την πρώτη φορά πρέπει να αναλύονται και να ακολουθεί σε παρένθεση η συντομογραφία. Στις επόμενες διατάξεις του κώδικα μπορούν να αναγράφονται μόνον οι συντομογραφίες.

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ

Ο συντονισμός της κωδικοποίησης
και η αναμόρφωση υφιστάμενων κωδίκων

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ: Ο συντονισμός της κωδικοποίησης και η αναμόρφωση υφιστάμενων κωδίκων

ΤΜΗΜΑ Ι – Ο συντονισμός της κωδικοποίησης

Τα έργα κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου συνδέονται άρρηκτα με τη διαρκή νομοθετική και κανονιστική διαδικασία. Κατά τη διάρκεια των σχετικών έργων είναι κρίσιμο η Κ.Ε.Κ., όπως και οι κατά περίπτωση ορισθείσες επιτροπές, καθώς και οι τρίτοι στους οποίους έχουν ανατεθεί προπαρασκευαστικές εργασίες κωδικοποίησης να ενημερώνονται για τα σχέδια νόμου που κατατίθενται στη Βουλή ή τα σχέδια κανονιστικών πράξεων που πρόκειται να εκδοθούν. Παρά το γεγονός ότι η ένταξη του ετήσιου προγράμματος κωδικοποίησης στο Ενοποιημένο Προσχέδιο Κυβερνητικής Πολιτικής και στον ρυθμιστικό προγραμματισμό του κυβερνητικού έργου περιφρουρεί ως έναν βαθμό τον συντονισμό του νομοθετικού και κανονιστικού έργου με τα έργα κωδικοποίησης, κρίνεται αναγκαία η διασφάλιση του συντονισμού και κατά τη διάρκεια της διαδικασίας.

Ως εκ τούτου, οι προαναφερόμενοι συνεργάζονται στενά με τη Γ.Γ.Ν.Κ.Θ.⁶⁹ ώστε, αφενός, να πληροφορούνται τον ετήσιο νομοθετικό προγραμματισμό και, αφετέρου, να ενημερώνονται εγκαίρως για σχέδιο νόμου ή υπουργική τροπολογία, που είτε έχει τεθεί υπόψη της Επιτροπής Αξιολόγησης Ποιότητας της Νομοπαρασκευαστικής Διαδικασίας⁷⁰ προς αξιολόγηση είτε έχει κατατεθεί στη Βουλή προς ψήφιση, αν το αντικείμενό τους επηρεάζει την ύλη προσχεδίου ή σχεδίου κώδικα. Ενόψει τούτου, είναι σκόπιμο να αναμένεται η ψήφιση του προαναφερόμενου σχεδίου νόμου ή της υπουργικής τροπολογίας, ώστε να ληφθεί υπόψη στην κωδικοποίηση.

Τέλος, η Κ.Ε.Κ. συνεργάζεται στενά και με την Επιτροπή Αξιολόγησης Ποιότητας της Νομοπαρασκευαστικής Διαδικασίας, στην οποία παρέχει τις αναγκαίες διευκρινίσεις, ώστε η τελευταία να διευκολύνεται στον έλεγχο της τήρησης των παραπάνω αρχών και κανόνων κατά την επεξεργασία διατάξεων σχεδίων νόμων, με τις οποίες πρόκειται να θεσπισθούν ρυθμίσεις σχετιζόμενες με το περιεχόμενο του προσχεδίου ή σχεδίου κώδικα.

ΤΜΗΜΑ ΙΙ – Η αναμόρφωση υφιστάμενων κωδίκων

Το έργο της κωδικοποίησης και αναμόρφωσης του δικαίου οριστικοποιείται τυπικά με την έκδοση του διατάγματος ή την κύρωση με νόμο του κώδικα, αλλά ουσιαστικά δεν ολοκληρώνεται. Η διαρκής νομοπαρασκευαστική διαδικασία δημιουργεί, όπως είναι φυσικό, διαρκή ανάγκη επικαιροποίησης υφιστάμενων κωδίκων. Κατά συνέπεια, προϋπόθεση για τη διατήρηση της πρακτικής αξίας και των πλεονεκτημάτων της κωδικοποίησης είναι η διαπίστωση της αλληλεπίδρασης κάθε νεότερης ρύθμισης με διατάξεις υφιστάμενου κώδικα.

⁶⁹ Άρθρα 66, παρ. 5 και 67, παρ. 4, ν. 4622/2019.

⁷⁰ Άρθρο 64, ν. 4622/2019.

Ειδικότερα:

α) Η μεταβολή της νομοθεσίας πρέπει να γίνεται στο πλαίσιο του ισχύοντος κώδικα είτε με την τροποποίηση διατάξεών του είτε με την εισαγωγή νέων άρθρων στο κείμενό του.

β) Το κείμενο των νέων κανόνων πρέπει να λαμβάνει υπόψη τον υφιστάμενο κώδικα, ώστε να διατηρούνται η συνοχή και η ομοιομορφία του. Τυχόν προκαλούμενη μεταβολή σε διάταξη του κώδικα, πρέπει να συνοδεύεται και από τις αναγκαίες τροποποιήσεις στις λοιπές διατάξεις του, οι οποίες παραπέμπουν στην τροποποιούμενη.

γ) Κατά τα λοιπά πρέπει να ακολουθούνται οι κανόνες του εγχειριδίου νομοπαρασκευαστικής μεθοδολογίας.

Τέλος, η Κ.Ε.Κ. μπορεί να παρέχει χρήσιμη συνδρομή στην ορθή ενσωμάτωση νεότερων ρυθμίσεων στο κείμενο υφιστάμενου κώδικα, σε όσες περιπτώσεις το αντικείμενο ενός σχεδίου διάταξης τροποποιεί ή επηρεάζει την εφαρμογή διατάξεων τέτοιου κώδικα. Για τον σκοπό αυτό είναι σκόπιμο η Κ.Ε.Κ. να ενημερώνεται για κάθε σχέδιο νόμου, που τροποποιεί διατάξεις κώδικα, ήδη κατά το στάδιο της επεξεργασίας του από την Επιτροπή Αξιολόγησης Ποιότητας της Νομοπαρασκευαστικής Διαδικασίας και πάντως πριν από την κατάθεσή του στη Βουλή.